

A

ADVOCATENBLAD

START

Mei 2014 | nr. 1

'Ik had een heimelijke angst voor procederen'

Interview met managing partner van Allen & Overy Arnold Croiset van Uchelen

'IN ELKE ZAAK GA IK TOT HET UITERSTE'

ADVOCAAT IN JEUGDSTRAFRECHT:
OP PAD MET RACHIDA EL HESSAINI

De board van vandaag vraagt om businesswise advocaten

De board met raad en daad bijstaan kan niet meer zonder te weten wat er speelt en verder te kijken dan de wetten en jurisprudentie. Studeer je Nederlands, notarieel of fiscaal recht en denk je businesswise genoeg te zijn, maak dan kennis met ons op businesswiseadvocaten.nl **ALLEN & OVERY**

REDACTIONEEL

Robert Stiphout

Muziek

Zit er nog brood in de advocatuur? Het slechte nieuws stapelt zich al een poosje op. Accountants, rechtsbijstandsverzekeraars en bedrijfsjuristen schieten onder de duiven van de advocaat door taken over te nemen. De bezuinigingen op rechtsbijstand en verhogingen van griffierechten leiden tot respectievelijk minder toevoegingen en zaken. En dan kondigt zich een toenemend aantal elektronische oplossingen aan voor particulieren en bedrijven die hun recht willen halen. Van modules om contracten te maken tot de eKantonrechter.

Geen wonder dat in 2013 één op de twintig advocaten het voor gezien hield, het aantal studenten afneemt dat aan de beroepsopleiding advocatuur begint en dat de beroepsgroep in zijn geheel nauwelijks nog groeit (zie ook 'Harde cijfers' op pagina 4). De vraag neemt af en daarmee ook het aanbod.

Toch zit er heus muziek in een toekomst als advocaat. Maar die toekomst vraagt wel om andere advocaten dan die van nu. De tijd dat je na een rechtenstudie en een beroepsopleiding een praktijk kon openen waarna cliënten (met hun geld) vanzelf een rij vormden is echt voorbij. Het geld klotst bij advocatenkantoren niet meer tegen de plinten. Advocaten van straks moeten zich weten te onderscheiden.

Wie zich specialiseert in een slimme niche zit goed. Advocaten die zich richten op een bepaalde doelgroep ook (zie 'Doelgroepadvocaten' op pagina 20). Maar dat zijn adviezen waarmee vooral zij die al advocaat zijn hun voordeel mee doen. Wat moeten studenten die nog advocaat moeten worden?

Misschien nog wel het beste advies kwam begin dit jaar van de vijf bestuursvoorzitters van grote advocatenkantoren. Die stelden naar aanleiding van een reportage in het *Advocatenblad* dat advocaten *T-shaped client loving lawpreneurs* moesten worden. Daarmee wordt bedoeld dat advocaten ondernemers moeten worden, oog voor cliënten moeten hebben en *T-shaped* moeten zijn. Advocaten moeten dus diepgaande kennis (de staander in de T) combineren met meer algemene kennis en vaardigheden (de ligger in de T). Diepgaande kennis van het recht is niet genoeg, stelden de voorzitters, ook basiskennis van sociologie, politicologie, economie en academische vaardigheden als analyseren, argumenteren en interpreteren zijn volgens hen 'onontbeerlijk' in de advocatuur.

Wie in de competitieve wereld van de advocatuur een goede boterham wil verdienen, doet er dus goed aan nu naast rechten meer studies te volgen en vaardigheden te oefenen in bijvoorbeeld debatclubs, bestuurlijke functies of door veel te schrijven. Een advocaat moet zich onderscheiden, dus waarom niet alvast een begin maken als advocaat in de dop?

Lid worden van het corps is overigens niet nodig vertelt managing partner van Allen & Overy Arnold Croiset van Uchelen in dit nummer. 'Allen & Overy heeft ook partners uit Australië, Zuid-Afrika, noem het maar op. In die landen weten ze niet eens wat een corps is.' Zijn advies? Uiteindelijk, moet je volgens Croiset van Uchelen vooral doen wat je leuk vindt. 'Want behalve kennis moet je vooral een leuke persoonlijkheid meebrengen.'

Robert Stiphout

Arnold Croiset van Uchelen

'Mooiste zaken zijn de zaken die geen zaak worden'

PAG. 26

Walter Hendriksen

'Beroepsgroep zoekt gemotiveerde en frisse geesten'

PAG. 3

Margriet Dekens

'Ik wil huis-tuin-en-keukenproblemen oplossen'

PAG. 32

8 ACHTERGROND

Net als in de film?

Het publieke imago van de advocaat wordt voor een groot deel bepaald door zijn optreden in boeken en films. Is het beeld van gewetenloze opportunist schadelijk?

17 ETHIEK

Nooit goed of fout

Ethiek staat meer dan ooit centraal in de Beroepsopleiding Advocaten. Welke dilemma's krijgen stagiaires voorgeschoteld? En wat zou jij doen?

20 IN BEELD

Doelgroepadvocaten

Advocaten zijn ook ondernemers. Een groeiend aantal specialiseert zich in een doelgroep: scholen, homoseksuelen, vrouwen. Vijf ervaringsdeskundigen aan het woord.

VAN DE ORDE

- 3 Even voorstellen...
- 3 Column

IN BEELD

- 4 Harde cijfers
- 20 Doelgroepadvocaten

DE WERKKAMER VAN...

- 6 David Stikkelbroeck

ACHTERGROND

- 8 Net als in de film?

ONDERWEG MET...

- 12 Rachida el Hessaini: 'Ik ben geen maatschappelijk werker'

ETHIEK

- 17 Nooit goed of fout

INTERVIEW

- 26 Arnold Croiset van Uchelen:
'Ik ben er en beetje ingerold'

SERVICE

- 30 Kantoorkeuze: een kompas

MIJN EERSTE TOGA

- 32 Margriet Dekens: 'Het voelt nu wel heel echt'

COLOFON

Advocatenblad Start is een nevenproductie van het *Advocatenblad* en wordt uitgegeven door Sdu Uitgevers. Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten.

Uitgever
Gert Jan Schinkel

Hoofredacteur
Robert Stiphout

Redactie
Sabine Droogleevers Fortuyn
en Hedy Jak

Advocaat-redactieleden:
Koert Boshouwers, Anneke Groenewoud, Martijn Maathuis, Robert Malewicz, Christiaan Oberman, Marc Padberg, Leonie Rammeloo, Theo van Schagen, Bart van Tongeren

Aan dit nummer werkten mee

Jan Buwalda, Eef Bongers, Olga van Ditzhuijzen, Sander Foederer, Walter Hendriksen, Chris van Houts, Jean-Pierre Jans, Peter Louwerse, Tatiana Scheltema, Annemarie van de Weert, Jolenta Weijers en Henriëtte van Wermeskerken

Correctie
Sandra Braakmann

Vormgeving
Dimitry de Bruin
Dimdim, Den Haag

Beeldredactie
Charlotte Helmer

Druk
Senefelder Misset in Doetinchem

Advertenties
Martine Aspeslagh
m.aspeslagh@sdu.nl
Tel: 070 - 378 05 62
www.sduadverteren.nl

ISSN 0165-1331

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden veeveelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van

artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en veeveelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) *Advocatenblad* in enige vorm.

Omslag:
Jean-Pierre Jans

HOI
KEURMERK

Nederlands
Uitgeversverbond
Groep uitgeverij voor
vak en wetenschap

Mei
2014

EVEN VOORSTELLEN...

'HET BESTE HALEN UIT EEN STAGIAIRE'

Fenneke van der Grinten (40) is beleidsadviseur bij de Nederlandse Orde van Advocaten. Ze maakt plannen en beleid voor de advocaatstage, opleiding en de kwaliteit van de advocatuur. De nieuwste *tool* voor verdere professionalisering van het patronaat is de *Checklist best practices patroons*.

Wat was de aanleiding voor de checklist?

'De Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten heeft in 2012 een werkgroep professionalisering patronaat opgericht. De *checklist best practices patroons* is één van de *tools* die de werkgroep heeft ontwikkeld om de kwaliteit van het patronaat te verbeteren.'

Foto: Gerhard van Roon

Wat zijn volgens u de belangrijkste aandachtspunten?

'Het bespreken van de gedragsregels, het overdragen van expertise, bijvoorbeeld door het voordoen in de praktijk en het geven van feedback. Probeer samen op te trekken, bekijk welke keuzes een stagiaire maakt, wat daar goed aan is, wat beter kan.'

Heeft u zelf nog tips aan patroons?

'Ja, het is nuttig als patroons stilstaan bij de vraag: Hoe kan ik het beste uit een stagiaire halen? Het kost even tijd, maar het levert ook tijd op. Zorg daarnaast als patroon dat je aansluit bij de evaluatiegesprekken van de Beroepsopleiding Advocaten, zorg voor formele beoordelingsmomenten, plan elk jaar een functioneringsgesprek en een beoordelingsgesprek. Dat staat ook genoemd in de *checklist*.'

Waarom zijn die formele gesprekken zo essentieel?

'Na drie jaar loopt de stage af en volgt een beslissing over het functioneren van een stagiaire. Dan is het belangrijk dat een stagiaire tussendoor duidelijk te horen krijgt hoe zijn of haar patroon het vindt gaan. Op die manier kun je verwachtingen helder krijgen. Wat zijn verbeterpunten, waar is meer begeleiding nodig, en hoe gaan we het komende halfjaar verder?'

Sabine Droogleevoer Fortuyn

COLUMN

Algemeen deken
Walter Hendriksen

Hart

De keuze om de advocatuur in te gaan, is een heel bewuste geweest. Toen ik in 1976 in Utrecht aan mijn rechtenstudie begon, was dat omdat deze brede opleiding veel mogelijkheden openhield. Tijdens mijn studententijd heb ik het toen gebruikelijke kattenkwaad uitgehaald, maar na de eerste drie jaar ben ik serieus gaan studeren. Dat ging mij goed af. Later ben ik student-assistent geworden bij de vakgroep notarieel recht. Uiteindelijk ben ik afgestudeerd in het civiele recht en het notariaat. Na mijn militaire dienst, waarin ik assistent was van professor mr. T.W. van den Bosch, hoogleraar militair recht en president van het Hoog Militair Gerechtshof, kwam ik tot de conclusie dat ik geen raioopleiding tot rechter of officier wilde gaan doen en ook geen wetenschappelijke ambities had. Die twee keuzes vielen af, samen met het notariaat dat ik een beetje saai vond. Uiteindelijk ben ik advocaat-stagiaire geworden en terechtgekomen bij een aansprakelijkheidsrechtpraktijk waar ik voornamelijk notarissen, advocaten, accountants, directeuren en commissarissen verdedigde die beschuldigd werden van fouten. Dat doe ik nog steeds. Tweeëndertig jaar lang bij het kantoor waar ik ben begonnen. Met nog evenveel plezier als in 1982.

Mijn keuze om advocaat te worden is de juiste gebleken. Jullie staan aan het begin van jullie loopbaan. Waar kiezen jullie voor? Ik hoop natuurlijk voor de advocatuur. De balie heeft altijd behoefte aan gemotiveerde en frisse geesten die kunnen bijdragen aan de kwaliteit van onze beroepsgroep. Aan vakgenoten die de toegang tot het recht beschouwen als een van de principes van onze rechtsstaat. En die voor het behoud van deze principes willen strijden.

Maar het belangrijkste is dat jullie voor jezelf goede, bewuste afwegingen maken en vooral ook uitvinden waar je hart ligt. Het mijne heeft zijn plek gevonden.

De Brauw
Blackstone
Westbroek

285

DE BRAUW GROOTSTE

De top 10 van kantoren naar
aantal advocaten.

NautaDutilh

258

Loyens & Loeff

256

Houthoff
Buruma

239

AKD

179

Stibbe

166

Allen & Overy

163

CMS Derks
Star Busmann

136

Pels Rijcken &
Droogelever
Fortuijn

129

Clifford Chance

127

Harde cijfers

Wat verdienen advocaten, bij wat voor kantoor werken de meeste en wat leveren advocaten op? De advocatuur in statistieken.

SNELSTE GROEIERS

Kantoren (vijf jaar en ouder met minimaal twintig advocaten) die procentueel het snelst groeiden in de periode 2010-2014.

Linklaters

+77,8

DVDW

+51,7

Van Iersel
Luchtman

+26,3

De Haan

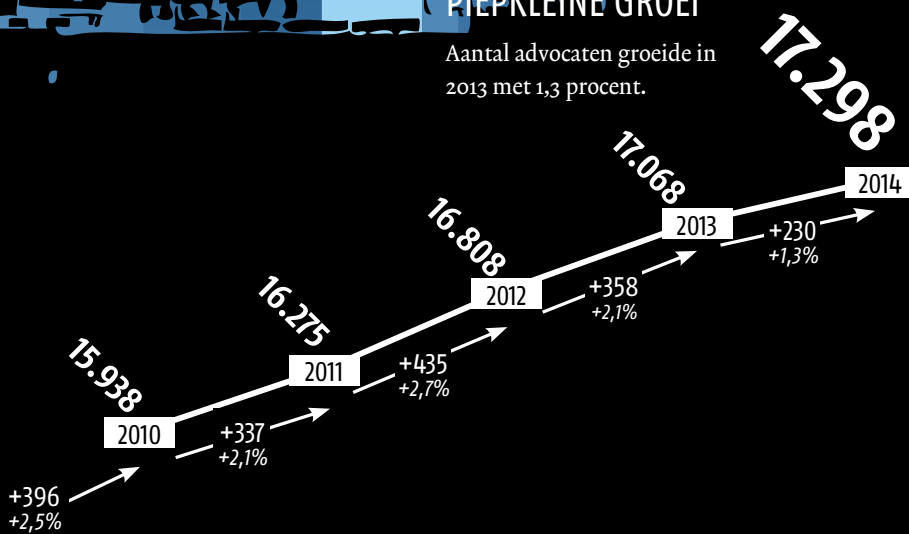
+25,4

Boels Zanders

+21,1

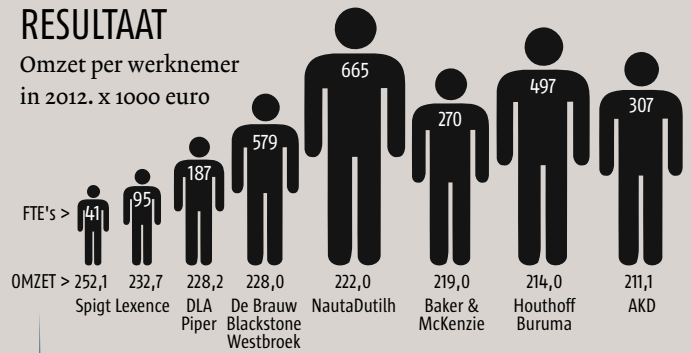
PIEPKLEINE GROEI

Aantal advocaten groeide in 2013 met 1,3 procent.

RESULTAAT

Omzet per werknemer
in 2012. x 1000 euro

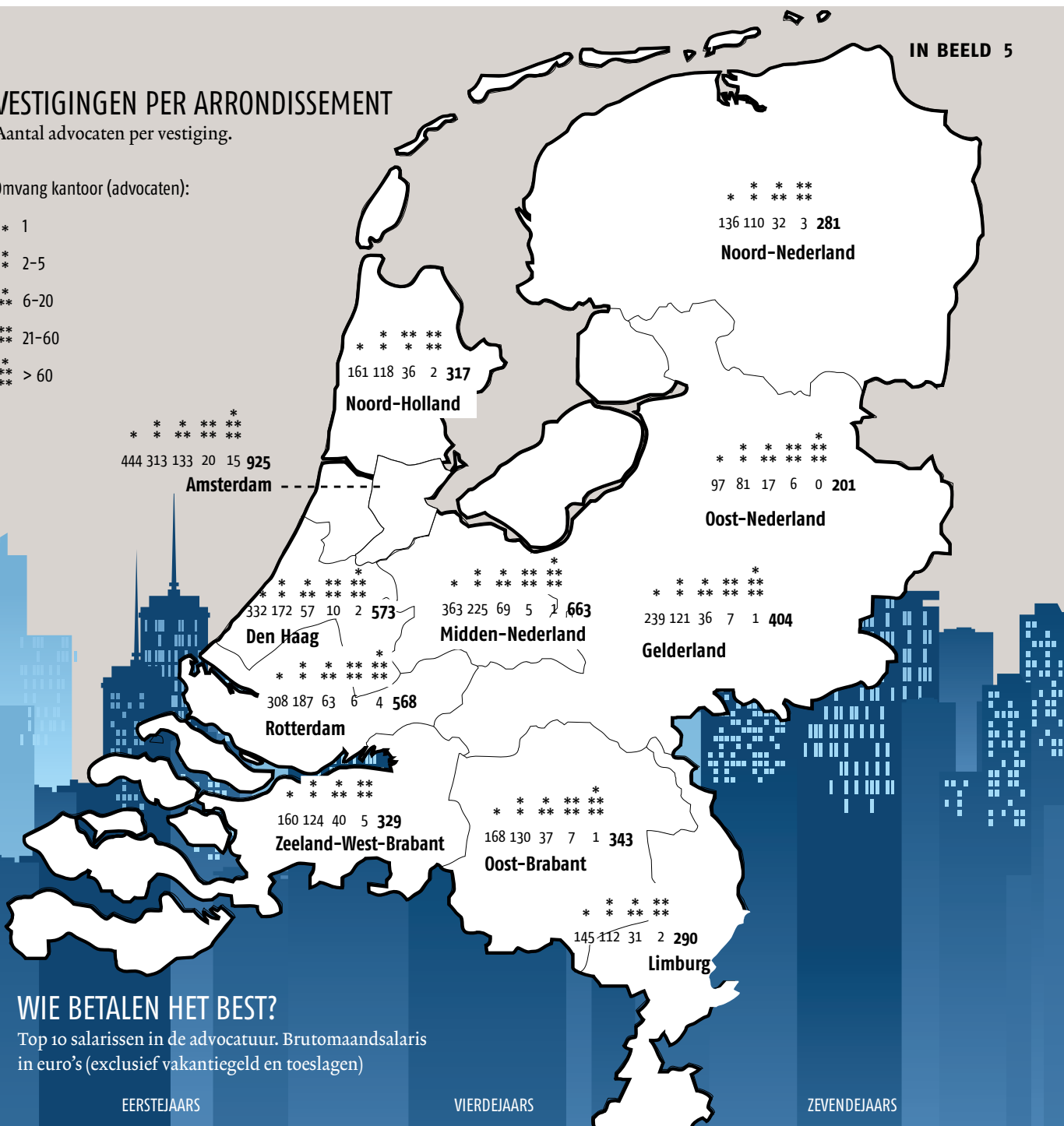
Bovenstaande gegevens zijn ontleend aan de Stand van de Advocatuur & het Notariaat die de redactie van *Advocatie* jaarlijks samenstelt.

VESTIGINGEN PER ARRONDISSEMENT

Aantal advocaten per vestiging.

Omvang kantoor (advocaten):

- * 1
- * 2-5
- ** 6-20
- ** 21-60
- ** > 60

WIE BETALEN HET BEST?

Top 10 salarissen in de advocatuur. Brutomaandsalaris in euro's (exclusief vakantiegeld en toeslagen)

EERSTEJAARS

VIERDEJAARS

ZEVENDEJAARS

1	Pot Jonker (-)	4264	Pot Jonker (-)	5541	Norton Rose Fulbright (-)	8056
2	Bird & Bird (6)	4085	Norton Rose Fulbright (-)	5413	Bird & Bird (2)	7588
3	Norton Rose Fulbright (-)	3758	Bird & Bird (1)	5476	Baker & McKenzie (3)	7058
4	Baker & McKenzie (4)	3411	CMS Derks Star Busmann (3)	4944	Boekel De Nerée (4)	6694
5	Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn (-)	3184	Baker & McKenzie (4)	4823	Lexence (7)	6547
6	Boekel De Nerée (8)	3161	Boekel De Nerée (6)	4636	Pot Jonker (-)	6541
7	CMS Derks Star Busmann (9)	3103	Deterink (9)	4506	CMS Derks Star Busmann (5)	6534
8	SRK Rechtsbijstand (10)	3037	Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn (-)	4450	Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn (-)	6410
9	Lexence (23)	2994	AKD (11)	4420	Deterink (11)	6201
10	AKD (12)	2957	Lexence (14)	4310	Kennedy Van der Laan (10)	6172

Dat David Stikkelbroeck (25) zich gelukkig mag prijzen, realiseert hij zich wel. Als enige van de advocaat-stagiaires bij Adelmeijer Hoyng Advocaten in Maastricht zetelt David in een kamer op de eerste verdieping – dubbele openslaande deuren, immense ramen, uitzicht op de groene binnenplaats. 'De kamer is net te klein voor dossierkasten. Dat is mijn geluk.'

Jolenta Weijers

Beeld: Eef Bongers

'Wat moet ik er dan neerzetten?' David kijkt een beetje verbaasd als hem wordt gevraagd waarom in zijn kamer geen persoonlijke zaken te zien zijn. 'Als ik nou kinderen had, dan zette ik hun foto op mijn bureau.' Hij grijnst. 'Nu kan ik alleen een foto van mijn auto kwijt. En die is dat echt niet waard.'

Wat er wél is te zien, is trouwens helemaal niet verkeerd. Achter hem hangt een drieluik van de Limburgse kunstenaar Frits van der Zander. Het mooiste werk, van een hem onbekende artiest, hangt pal tegenover zijn bureau. Het is een abstract schilderij in een moderne aluminium lijst. 'Het had wat mij betreft nog iets meer kleur mogen hebben,' vindt David, maar eigenlijk is hij heel blij met het schilderij. Op de schouw, pal daaronder, stond aanvankelijk het beeld van een soort moderne Denker. Maar dat heeft David verplaatst naar de vensterbank. Vaak dient het daar om het raam een stukje open te houden. Laatst, door een harde windvlaag, is het gevallen. 'Nu is de Denker zijn hoofd kwijt.'

Aanvankelijk had David, net als de andere advocaat-stagiaires, een kamertje op zolder. Ook prima. Maar toen in oktober deze kamer vrijkwam – geen van de medewerkers kon er zijn dossierkasten kwijt – was David de gelukkige die mocht verhuizen. 'Ik zit hier namelijk het langst van de vier advocaat-stagiaires,' zegt hij. 'Sinds anderhalf jaar. Ik ben in 2012 afgestudeerd aan de Universiteit van Maastricht. De rechtenfaculteit is hier vlakbij. Ik zit dus op bekend terrein.' David heeft geen dossierkasten nodig. Hij werkt vooral in zaken van zijn patroon. In diens domein – formaat balzaal – rijzen de kamerbrede dossierkasten tot aan het plafond.

Het frisse lentelicht stroomt door de enorme ramen. De jaloezieën zijn helemaal omhoog. Buiten, op de binnenplaats, staat de berk voorzichtig in het blad. De eeuwenoude bakstenen van het buurpand warmen op in de zon. Het is er stil, op die patio. Om niet te zeggen: verstild. Beneden staan wat verlaten tafels en stoelen. 'Soms drinken we daar iets. Een enkele keer voetballen we hier. Maar daarvoor is de tuin eigenlijk net te klein,' zegt David.

Op zijn bureau liggen normaliter wat meer dossiers, maar David kon het niet nalaten een beetje op te ruimen vanwege de foto. Zijn wettenbundels liggen er nog wel. Hij heeft ze vaak nodig. Adelmeijer Hoyng Advocaten is een van de grotere advocatenkantoren in Limburg en richt zich op de civiele en bestuursrechtelijke praktijk. Davids patroon, de goedlachse Henk Stollenwerck, is gespecialiseerd in gezondheidsrecht, en daarom krijgt ook David daar veel mee te maken. Dat bevalt hem uitstekend. 'Er zijn maar weinig mensen die zich realiseren hoeveel juridische aspecten er aan de gezondheidszorg zitten. Het is een heel aparte wereld. En de regeldichtheid is er werkelijk enorm.'

Wat David vooral fijn vindt aan zijn werkplek, is dat hij alleen zit. 'Hier heeft iedere advocaat een eigen kamer. Het lijkt me heel lastig om met drie of vier mensen een kamer te delen. Zeker als je je moet concentreren. Als ik lange processtukken maak, sluit ik me altijd helemaal af. Ook de deur gaat dicht.'

Het advocatenkantoor heeft volop de ruimte aan de Bredestraat, in het centrum van Maastricht, pal tussen het Vrijthof en het Onze Lieve Vrouweplein. Het kantoorpand is een rijksmonument. Het heeft keldergewelven uit de zestiende eeuw. Vroeger zat er de Latijnse school van de paters jezuïeten. Ook de Belastingdienst heeft er nog een tijdje onderdak gehad. Maar nu zit Adelmeijer Hoyng Advocaten er, en die gaat er nooit meer weg.

Serie *Danni Lowinski*:
zevenhonderdduizend kijkers.

Net als in de film?

Het publieke imago van de advocaat wordt voor een groot deel bepaald door zijn optreden in boeken en films. Wordt de advocaat echt alleen als gewetenloze opportunist neergezet?

En, zo ja, is dat een probleem?

Tatiana Scheltema

Een advocatenkantoor in de hal van een winkelcentrum heeft, zeker dramatisch gezien, zo z'n voordelen. Iedereen die binnen slentert, is een potentiële cliënt. Advocate Danni Lowinski, ster in de gelijknamige SBS-serie, ontvangt cliënten aan haar bureautje-met-schaakklok ('juridisch advies 1 euro per minuut'), en doet dat behoorlijk efficiënt.

Het mollige lijf steevast gepropt in veel te strakke truitjes is de goedgebekte Danni het prototype van de Hollandse meid die we graag zien: grote mond, klein hartje en (crisis!) geen cent te veel. Met een toga eroverheen gaat ze voor cliënten door het vuur, geleid door haar loepzuivere rechtvaardigheidsgevoel. Met de vlotte verhaallijnen, 'realistische' dialogen ('Jij? In het leger? Als militair?! Lul niet!') en vette grappen is de serie een succes: elke aflevering trekt ruim

zevenhonderdduizend kijkers. Dat de gebeurtenissen niet erg realistisch zijn (als de officier van justitie weigert iemand een bloedtest af te nemen dreigt Danni hem met een kort geding) maakt niet uit. Van meester Lowinski krijgt de kijker een goed gevoel.

Voormalig kapster Danni Lowinski is een rechtstreekse afstammeling van Elle Woods, de op haar eigen manier toch niet zo heel domme rechtenstudente uit *Legally Blonde* (2001) die haar cliënt vrijpleit van moord op grond van haar kennis van een permanentbehandeling. Dat gaat zo: omdat de getuige vlak voor de moord bij de kapper was geweest, was haar verklaring dat ze het dodelijke schot niet had gehoord omdat ze onder de douche stond ongeloofwaardig. Iedereen wéét dat je je haar de eerste 24 uur na een permanentbehandeling droog moet houden, anders zakken de

krullen er weer uit. Maar de krullen zaten er nog in, dus óf de getuige had het schot wel gehoord, óf de getuige had de moord zelf gepleegd. *Case closed.*

De manier waarop advocaten worden afgeschilderd in de media, boeken en films heeft invloed op hoe het publiek over de beroepsgroep denkt. Al in 2001 waarschuwde toenmalig landelijk deken Marek Guensberg in dagblad *Trouw* dat het 'poenerige, flamboyante' gedrag van sommige gevierde strafpleiters schade toebreacht aan het imago van de hele beroepsgroep.

In 2006 liet de Nederlandse Orde van Advocaten door het Rotterdamse bureau Blauw Research onderzoeken hoe het gesteld was met het imago van de advocaat. De Orde vermoedde dat het publieke imago van de advocatuur 'veelal eenzijdig en vaak niet positief' was: 'Het publiek ziet vooral spraakmakende

The Godfather: advocaat als maffiamaatje.

zaken van strafrechtadvocaten, andere zijden van de advocatuur blijven onderbelicht. Dit kan bepalend zijn voor de beeldvorming.' Wellicht was het nodig om het imago middels een campagne bij te stellen.

Het beeld is niet nieuw. Door de eeuwen heen is de advocaat afgebeeld als een geslepen, hebberige, gewetenloze opportunist die, anders dan zich te schikken naar Gods wil – of die van de Kerk – het op een akkoordje gooit met Het Kwaad. Op een houtsnede van Hans Holbein uit 1524, getiteld *De Advocaat en de Dood*, krijgt een advocaat geld van een cliënt, maar ook van De Dood, die een zandloper ophoudt: hoe meer de cliënt betaalt, hoe langer hij zal leven.

Hendrick Goltzius (1600-1633) zag de advocaat een eeuw later als een ruziezoeker, iemand die problemen verergerde. In zijn 'Allegorieën op het misbruik van het procederen' tekent hij een man op de stoep van de rechtbank met in zijn kielzog drie andere die zware zakken sjuwen: 'Hij behoeft drie zakken die met proces is gekweld – één met onschamelijkheid (ellende), één vol geduld en één met geld' – voor de advocaat. Die komt bij Goltzius dan ook treurig aan zijn einde: 'Wat wint d'onwijze pleiter met zijn moeilijk drauen (plagen)? – Dat hem kwade consciëntie (geweten) en armoe begraven.'

Geweten

Bijna vierhonderd jaar drijft het (kwade) geweten van de advocaat nog altijd de dramatische ontwikkeling in films over advocaten. De wereld van international corporate litigation werd de afgelopen decennia steeds vaker afgeschilderd als de plek waar het echte, immorele kwaad zich heeft genesteld.

De film *The Devil's Advocate* (1997) bijvoorbeeld is het diep-moralistische verhaal van een jongen die, verblind door ambitie, zijn geweten verzaakt. Op het moment dat beginnend advocaat Keanu Reeves op het punt staat een

gevaarlijke pedofiel vrij te pleiten, krijgt hij een baan aangeboden op een groot kantoor in New York. Daar raakt hij vervreemd van zijn vrouw. Hij ontdekt dat het kantoor een dekmantel is voor wapenhandel en witwaspraktijken en door niemand minder dan zijn vader, de duivel zelf, wordt aangestuurd. Als zijn vrouw zelfmoord pleegt gaat hij naar zijn vader, gespeeld door Al Pacino. 'Ik heb je gezegd dat je een keer moest verliezen. Jij vond van niet,' zegt de vader. 'Ik verlies niet,' schreeuwt de jonge advocaat. 'Ik win! Dat is mijn werk! Dat is wat ik doe!'

'*I rest my case*,' zegt de duivelsadvocaat. 'Ijdelheid is mijn favoriete zonde.'

Advocaten op grote commerciële kantoren worden regelmatig getypeerd als gewetenloze haaien: het zijn de consiglieres van de bovenwereld die de wet wel gebruiken als het zo uitkomt maar als het niet uitkomt, aan hun laars lappen. Deze immorele dienaren van het grootkapitaal opereren vrijwel altijd groepsgewijs. Zoals in *The Insider* waar klokkenluider Russell Crowe misstanden in de tabaksindustrie naar buiten brengt, ondanks enorme tegenwerking door deze roedels advocaten.

De bijbehorende haantjes- en egocultuur, waarin stagiaires zich in hun tomeloze ambitie om hogerop te komen onderwerpen aan een moderne vorm van slavernij, wordt in Nederland genadeloos op de korrel genomen door ZoZuidas, het Nederlandse schrijverscollectief dat begin 2009 een hilarisch blog begon over de grote Zuidas-kantoren, meestal de apenrots genoemd. Enter, in juli 2011, de nieuwe student-stagiaire: 'Haaaai, keileuk da'k mag gaan beginnen! Een en al Bambi-ogen, glanzend haar en boobies. Zo hallo. Wat doet die zonnebraal op onze sectie. De verzuurde Betties op het secretariaat zijn even helemaal in de war. Collega's L. en P. staren naar het parmantige hertje dat

de kantoorgang komt overdraven alsof het Kerstmis is.'

Toch is het kwade geweten van de advocaat als thema inmiddels behoorlijk versleten. Films, series, boeken belichten de afgelopen decennia ook andere eigenschappen van advocaten. In maf-fiafilms bijvoorbeeld is de belangrijkste eigenschap van een advocaat zijn loyaliteit. Het oertype van het maffiamaatje is consigliere Tom Hagen uit de *Godfather*-trilogie (1972), gespeeld door Robert Duvall. Deze advocaat-in-loondienst bij maffiafamilie Corleone is het brein achter de juridisch ongrijpbare structuur van het maffiabedrijf en zorgt ervoor dat de criminele gelden bovengronds in een keurige organisatie terecht komen. Hagen regelt ook alibi's als er weer eens iemand is vermoord, maar zelf maakt hij zijn handen niet vuil.

In politierieseries als *Law & Order* wordt de advocaat weer vooral neergezet als stoorzender. Heeft de politie de boef bijna zover dat hij gaat bekennen, wandelt er een gladjakker de verhooruimte binnen. Zichtbare tegenzin, grenzend aan antipathie trekt over de gezichten van de rechercheurs. Opvallend is overigens dat doorgaans alleen boeven zich op hun Miranda rights beroepen. Onschuldige verdachten worden meestal net op tijd door ontlastend bewijsmateriaal gered.

Fascinatie

De fascinatie van filmers en schrijvers voor advocaten ligt in de veronderstelde morele souplesse van de advocaat. In zekere zin staat hij los van de moraal: omdat hij immers iedereen moet kunnen verdedigen waait hij met alle winden mee. Dat wordt hem, ook in de echte wereld nogal eens verweten. Advocaten treft vaak het verwijt dat ze criminelen die ernstige misdrijven hebben gepleegd uit de gevangenis houden, soms met oneigenlijk argumenten. In de rechtszaak tegen de zwarte honkballer O.J. Simpson voor de moord op zijn

The Devil's Advocate: advocaat heeft toch een geweten.

ex-vrouw, die wereldwijd rechtstreeks werd uitgezonden, richtte Simpsons zwarte advocaat Johnnie Cochran zijn pijlen op Mark Fuhrman, een blanke, volgens getuigen racistische politie-agent die zou hebben gerommeld met bewijsmateriaal. De strategie slaagde maar dat Cochran de ras-kaart speelde werd hem door co-counsel Robert Shapiro al tijdens de zaak verweten.

Cochrans optreden in de O.J. Simpson-zaak inspireerde Denzel Washington voor zijn rol in *Philadelphia* (1993), de eerste Hollywoodfilm waarin homoseksualiteit openlijk, zonder opsmuk werd vertoond. Tom Hanks speelt Andrew Beckett, een homoseksuele advocaat die zijn ontslag bij een corporate law firm aanvecht omdat hij vermoedt dat hij is ontslagen omdat hij

aids heeft. Washington speelt de macho, licht homofobe advocaat Joe Miller. Aanvankelijk moet hij niets van Beckett hebben maar als deze in de openbare bibliotheek, waar hij informatie over aids heeft besteld, gevraagd wordt om apart te gaan zitten, schiet Miller toch te hulp. In *Philadelphia* zie je twee soorten advocaten: corporate lawyers in onberispelijke grijze pakken maar zonder een greintje gevoel of geweten, en de kleurrijkere Miller en Beckett die opkomen voor de rechten van het individu. De advocatuur blijkt geen eenheidsworst en ook op scherm worden advocaten gelaagder.

Geliefd is dan ook het karakter van de advocaat die als lone wolven ten strijde trekt tegen het gecorrumpeerde systeem, soms nadat ze zelf buiten het

systeem zijn beland. In *The Verdict* (1982) bijvoorbeeld speelt Paul Newman de aan lager wal geraakte advocaat Frank Galvin, die ooit bij een topkantoor werkte maar eruit werd gewerkt omdat hij dubieuze praktijken van een partner aan de kaak wilde stellen. Sindsdien slijt hij zijn dagen met ambulance chasing in een alcoholroes: scores, schikken en wegwezen. Maar de zaak van een vrouw die door een fout van een arts volledig verlamd raakte brengt hem tot inkeer. De arts ontkent, het ziekenhuis wil schikken, maar Galvin weigert. Deze zaak hoort voor de rechter, de schulden moeten worden gestraft.

Dan Suits (2011), de Amerikaanse serie waarin Patrick J. Adams een gesjeesde student speelt die zijn geld verdient met het maken van van het toelatings-examen voor Harvard Law School voor anderen. Hij verdient ook wat bij met drugshandel. Op de vlucht voor de politie bluft hij zich naar binnen bij de sollicitatieprocedure als stagiaire van Harvey Specter, advocaat op een beroemd New Yorks kantoor. Specter herkent zijn bravoure en weet die ook te gebruiken: samen strijden ze tegen groot onrecht maar zelfverzekerd en op lichte toon. Die zelfverzekerdheid bepaalt hun morele kompas.

Hebben de echte advocaten last van het imago dat schrijvers en regisseurs bedenken voor de fictieve advocaten? De vermoedens van de Orde in 2006 over eenzijdige en negatieve beeldvorming bleken te kloppen, al was het niet zo erg als gedacht. Een derde van de ondervraagden had eigenlijk geen beeld van advocaten. Mensen die wel zelf ervaring hadden met een advocaat associeerden hem vaker met positieve of neutrale begrippen als 'kundig' en 'duur'. Bekend maakt kennelijk bemind. Voor de echte advocaten zou het, kortom, goed zijn als iedereen eens cliënt wordt. Zij zijn zelf de beste imago-bouwers. <<

‘Ik ben geen maatschappelijk werker’

De werkweek van jeugdstrafrechtsspecialist Rachida el Hessaini staat nooit vast: los van piketdiensten zijn het ook ‘vaste klanten’ die plotseling haar hulp kunnen inroepen.

Olga van Ditzhuijzen

Fotograaf: Jean-Pierre Jans

De tengere Rachida el Hessaini (29) scheelt in leeftijd soms maar een paar jaar met haar cliënten en deelt soms ook hun Marokkaanse achtergrond. Toch zijn het zeker niet de beruchte jongeren van de voorpagina's die haar praktijk bevolken: 'Iedere strafrechtadvocaat weet dat cliënten allerlei verschillende achtergronden hebben, zowel in maatschappelijk als cultureel opzicht. Ik ben er helemaal niet extra gevoelig voor als het gaat om Marokkanen.'

El Hessaini werkt sinds 2009 als strafrechtadvocaat bij de Amsterdamse vestiging van Cleerdin & Hamer, op steenworp afstand van de Albert Cuypmarkt. Zij heeft zich de afgelopen jaren gespecialiseerd in het jeugd(straf)recht. Elke verwijzing naar haar Marokkaanse achtergrond doet haar de schouders ophalen. De keus voor deze specialisatie stond los van de media-aandacht voor criminaliserende Marokkaanse jongeren die opborrelde in de periode dat zij studeerde. En hoewel in het jeugdrecht vrouwelijke juristen traditioneel in de meerderheid zijn, denkt El Hessaini ook niet dat het een 'moedergevoel' is

dat haar deze richting deed kiezen: 'Ik had interesse voor verdachten die minder mondig zijn. Minderjarigen en adolescenten kunnen zich tenslotte minder goed zelf handhaven binnen het systeem.' Ze merkt op dat de materie niet zo zeer juridisch, maar praktisch complexer is dan volwassenenrecht. 'Ik heb te maken met Jeugdzorg, de Raad voor de Kinderbescherming, ouders. Dat kost simpelweg meer telefoontjes en overleg. In elke strafzaak probeer ik dan echt tot het uiterste te gaan.'

ma

Met een vrije tweede paasdag begint de week goed voor El Hessaini. 'Flink genoten van mijn vrije dag' heeft ze – en dat komt niet vaak voor. Zondag heeft ze nog zittingen voorbereid en de nasleep van een grote loverboys/mensenhandelzaak afgerond, waar ze de donderdag ervoor een lang pleidooi heeft moeten houden. De zaak is op dit moment een van de grootste en interessantste in haar praktijk: 'Ik heb voor het eerst echt lang staan pleiten, wel zeventig minuten. Na afloop voelde ik mijn voeten niet meer!'

Ook zaterdag werd de weekendrust verstoord. Zat ze net lekker met vrienden op een Utrechts terrasje van de zon te genieten, ging de telefoon: een cliënt is opgepakt voor een inbraak. 'Een kwestie van snel schakelen en organiseren. Binnen twee uur moet ik dan bij de cliënt zijn om consultatiebijstand te bieden, in dit geval was dat in Amsterdam.' Snel afscheid nemen dus, en de auto in. Die dynamiek van het strafrecht bevalt haar juist wel, voor cliënten is ze altijd direct mobiel te bereiken. 'Het zijn jongeren, die vinden het prettig om te kunnen sms'en. En ik ook.'

di

Vanuit haar woonplaats Amersfoort rijdt El Hessaini elke dag rond zeven uur 's ochtends in haar grijze Volkswagen Polo naar kantoor, een voormalig winkelpand en

een labyrint van kamertjes met vernuftige doorgangetjes van boekenkasten.

Ook vandaag is dat het plan, totdat een cliënt haar onderweg belt. Hij is aangehouden voor een inbraak, in zijn auto is een pakje gevonden dat uit een bedrijfspand werd vermist. Nu zit hij in een cellencomplex in Amsterdam. El Hessaini besluit meteen door te rijden om hem te spreken en bij het verhoor te kunnen zijn. 'Hij is een vaste klant van mij, dus dan wil ik er per se zelf heen.' Is dat niet treurig, minderjarigen die vaste klant worden in het strafrecht...? 'Ik ben geen maatschappelijk werker, het blijft mijn baan. Dus ik word niet heel verdrietig als iemand terugkomt. Hoewel het natuurlijk jammer is dat een cliënt kennelijk nog steeds zijn leven niet op orde heeft.'

Later belt ook de moeder van een andere 'vaste klant' in Amsterdam-West. Er staan agenten op de stoep die willen weten waar haar zoon is. Na een paar telefoontjes wordt duidelijk dat de politie uit Alphen aan den Rijn naar hem op zoek is. Een paar uur later wordt de jongen aangehouden en naar dat bureau gebracht. Omdat El Hessaini vanmiddag twee zittingen heeft, zit een bezoek er nu niet in. 'Hij kent het klappen van de zweep', verklaart ze, dus zal ze hem telefonisch instrueren voor het verhoor.

Bij aankomst op kantoor leest El Hessaini de post en neemt ze de zittingen voor die middag nog eens door. De pleitnota's had ze al af. Vandaag is ook Yasmine aanwezig, een laatstejaars rechtenstudent die voor één dag meeloopt om een indruk te krijgen van de jeugdrechtspraktijk. Dan belt de cliënt die vanmorgen is aangehouden, vanuit Alphen aan den Rijn. Hij schakelt halverwege het gesprek over op het Marokkaans, maar El Hessaini blijft onverstoorbaar Nederlands terugpraten. 'Dat doe ik bewust', zegt ze later. 'Zo creëer ik een afstand. Het moet wel zakelijk blijven, ik wil cliënten niet de indruk geven dat we een Marokkaans onderonsje hebben.' Voordat de jongen ophangt zegt hij nog

Rachida el Hessaini

Geboren: 3 september 1984

Studie: Rechten, Universiteit van Amsterdam

Carrière

- 2005–2007: Opleidingsassistent Amsterdams ADR Instituut
- 2007–2009: Ministerie van Justitie, beleids- en programmamedewerker jeugd beleid
- 2009–heden: Strafrechtadvocaat Cleerdin & Hamer advocaten, Amsterdam

Nevenactiviteiten

- 2009–heden: betrokken bij universitair onderzoeksinstituut Centre for Children's Rights Amsterdam (CCRA) en docent Verdieping Jeugdstrafrecht bij het Eggens Instituut
- 2011–heden: Lid Commissie van Toezicht bij Penitentiare Inrichting Over-Amstel in Amsterdam
- 2013–heden: Mede-oprichter en bestuurslid Vereniging Jeugdrechtsadvocaten Amsterdam
- 2013–heden: Commissielid Strafrechtgame voor Nederlandse Vereniging van Jonge Strafrechtsadvocaten

Burgerlijke staat: Alleenwonend in Amersfoort en verloofd

gauw: 'Niks tegen mijn moeder zeggen, hè?' Ze belooft hem die avond te bezoeken.

De tijd vliegt, en haastig grijpt El Hessaini een rugzakje waar haar toga in zit. Ze snelwandelt naar de auto, stagiaire Yasmine pakt haar Vespa scooter. Stipt op tijd arriveert de advocate op de Parnassusweg. De leren werktas om haar schouder is bijna net zo groot als zijzelf. Op de rechtbank blijken de zittingen uitgelopen, dus is er genoeg tijd om te praten met de ouders en haar cliënt, die op een bankje in de hal zitten. Ze ogen alle drie verslagen, ook al moet de zaak die om halfdrie gepland stond nog beginnen. De vijftienjarige jongen staat terecht voor een poging tot overval met een nepvuurwapen, vertelt El Hessaini: 'Keurige jongen, betrokken ouders, geen strafblad.' Hij zou zijn moeder hebben willen helpen om uit haar geldzorgen te komen. Onder huisarrest heeft hij de behandeling van zijn zaak mogen afwachten, en dat is geeraard gegaan met een defilé van berispende en teleurgestelde familieleden.

Intussen is ook familie van de verdachte voor de tweede zitting gearriveerd, die ook terechtstaat voor een overval; deze cliënt zit al drie maanden vast. 'Het verschil is dat deze jongen elke betrokkenheid ontkent, maar hij is ook al eerder veroordeeld geweest.' Voor eventuele voorlopige vrijlating moet een persoonlijkheidsonderzoek worden meegewogen, maar dat is nog niet klaar. Toch moet hij vrijkomen, gaat El Hessaini bepleiten. Binnenkort zijn de eindexamens en haar cliënt wil zijn havodiploma halen. Zijn twee bezorgde ouders en zusje zijn verontwaardigd: 'Het lijkt wel of ze het expres doen. Het is toch hun schuld dat het onderzoek vertraagd is?' De rechter lijkt dat later ook te vinden en de jongen mag onder schorsingsvoorwaarden naar huis, zodat hij straks zijn examens kan bijwonen.

Pas tegen zeven uur verlaat El Hessaini de rechtbank. Nu moet ze nog naar de cliënt in Alphen en daarna naar een vriendin in Utrecht om spullen op te halen voor een vrijwilligers-

project: komend weekend vertrekt El Hessaini voor de stichting Daar el Atfaal naar Marokko om een aantal weeshuizen van donaties te voorzien. Rond elf uur 's avonds is ze pas thuis.

WO

El Hessaini heeft een kalm kantoor-dagje gepland en wil ook werken aan het schrijven van een casus voor de 'Strafrechtgame', een simulatie van een strafproces voor leden van de Nederlandse Vereniging van Jonge Strafrechtadvocaten (NVJSA), waarvan ze commissielid is. Toch besluit ze om eerst een zitting voor te bereiden die begin mei plaatsvindt, zoekt ze jurisprudentie bij elkaar en schrijft een pleitnota.

Tussendoor vult de dag zich met telefoontjes van cliënten, neemt ze nieuwe zaken aan en belt ze over een mogelijke voorgeleiding die de volgende dag op de agenda staat. De strafrechtgame komt ten slotte aan het eind van de dag aan bod. Vandaag lukt het om op tijd naar huis te gaan en kan ze uit eten met haar verloofde. Even komt het werk nog tussendoor: tijdens het eten belt de cliënt die moet worden voorgeleid en via haar smartphone mailt ze de rechtbank haar verhindertijden voor de dag erna door.

do

Hoewel El Hessaini vanochtend een voorgeleiding heeft, gaat ze eerst naar kantoor om de post door te nemen en nog wat briefjes in te spreken voor de secretaresse. Van de voorgeleiding heeft ze nog geen dossier, dus vertrekt ze snel naar de rechtbank om deze nog te kunnen inzien. In het cellencomplex in de catacomben van de Parnassusweg neemt ze met haar cliënt de gebeurtenissen en het dossier door. De rechter vindt dat er toch ernstige bezwaren zijn tegen de verdachte, dus die blijft nog twee weken vast zitten. El Hessaini belt met zijn moeder om te vertellen dat hij in de Bijlmer zit: de jongen staat op de lijst van de top 600 van veelplegers in Amsterdam en verblijft op de speciale afdeling die voor deze groep jongeren is ingericht. 'De bewakers daar zijn extra getraind', verklaart El Hessaini. Ze vertelt de moeder wie ze moet bellen om haar zoon kleding te kunnen brengen.

AMei
2014

's Middags is om vier uur kantooroverleg: alle advocaten overleggen met elkaar over de voortgang van hun zaken. De bijeenkomst loopt een halfuur uit, zodat pas om vijf uur wordt begonnen met de volgende geplande sessie: een cursus jurisprudentie strafrecht in de kantine van het kantoor. Cleerdin & Hamer is aangemerkt als officieel opleidingsinstituut, en met twaalf kantoorgenoten en twee advocaten van andere kantoren worden in een informele sfeer de recent verschenen deeltjes van de NJ doorgenomen. Naast het nodige gegrinnik om absurde casussen wordt ook serieus gesproken over koersbepalende arresten. Normaal gesproken wordt na de cursus geborreld in een van de vele cafés aan het gezellige Van der Helstplein om de hoek, maar nu heeft El Hessaini een andere afspraak; een etentje met een oude studievriendin in Amsterdam.

Vandaag staat een bezoek aan een cliënt in Veenhuizen op de agenda: hij heeft een voorwaardelijke PIJ-maatregel (jeugd-tbs) opgelegd gekregen en heeft zich niet aan de voorwaarden gehouden. Binnenkort wordt op zitting bepaald of de PIJ-maatregel ten uitvoer gelegd wordt en haar cliënt vast moet blijven zitten. Het wordt een lastig verhaal, aangezien hij zijn enkelband had

doorgeknipt. De lange autorit gebruikt El Hessaini om wat achterstallige telefoontjes te plegen, meestal bewaart ze zulke karwei-tjes als ze onderweg is, om die tijd optimaal te benutten.

In Veenhuizen heeft ze om elf uur afgesproken. Ze bespreekt met de cliënt wat ze van plan is om te bepleiten en wat zijn houding zou moeten zijn op de zitting. 'Hij was wel kalm, we hebben samen nagedacht welke instanties we kunnen benaderen om een dagbesteding te vinden.'

Pas tegen vier uur is El Hessaini weer terug op kantoor. Ze rondt haar zaken af en pleegt de laatste voorbereidingen voor haar reis naar Marokko van de volgende dag. Lopende kwesties heeft ze overgedragen aan een kantoorgenoot, maar ze houdt straks in Marokko ook gewoon haar telefoon aan. 'Ik vind het wel prima om daar bereikbaar te zijn. Vaak kan ik met één sms'je een cliënt geruststellen, en anders schakel ik een vervanger in. Vooruit, als ik op huwelijksreis zou zijn, dan zou ik dat niet doen', lacht El Hessaini, 'maar in de meeste gevallen maakt het niet uit dat ik in het buitenland ben.'

Ook vandaag is er geen tijd voor de wekelijkse vrijdagmiddagborrel, want ze moet door naar haar zus in Alkmaar die nog spullen wil meegeven voor het weeshuis in Marokko. Met een teddybeer in de achterbak rijdt El Hessaini de stad uit. <<

Een cliënt:
'Niks tegen
mijn moeder
zeggen, hè?'

STARTERS AAN HET WOORD

Hogan Lovells

Ze hebben er allebei hun eigen argumenten voor, maar Stefan Dusault en Marieke van der Lande zijn het er roerend over eens: dankzij hun baan bij Hogan Lovells is hun carrière in de advocatuur goed begonnen.

Marieke (26) en Stefan (25) waren er tijdens hun studie al snel achter wat ze wilden. 'De commerciële corporate advocatuur', zegt Marieke. 'Octrooirecht', klinkt Stefan vastberaden.

Het is dan ook logisch dat ze beiden gelukkig zijn met hun baan bij het internationale advocatenkantoor Hogan Lovells. Want daar kunnen ze meteen schitteren in het specialisme dat hen het meest na aan het hart ligt. 'Hogan Lovells kent geen verplichte praktijkwissel', legt Stefan uit. 'Je blijft als advocaat-stagiair gedurende je hele stage verbonden aan één unit. Dat is uniek voor een commerciële rechtspraktijk.'

Zo past de baan van Stefan op de unit Intellectual Property, Media and Technology (IPMT) dan ook goed in het plaatje. Hij mag zich daar sinds een half jaar advocaat-stagiair binnen het Octrooirecht noemen.

Marieke werkt op de afdeling Corporate / Mergers & Acquisitions en houdt zich dus bezig met internationale fusies en overnames van bedrijven. Net als Stefan voelt zij zich als een vis in het water. 'We werken hier met kleine teams. Als advocaat-stagiaire werk je dus nauw samen met medewerkers, senior-medewerkers en partners. Je wordt meteen in het diepe gegooid. Dat maakt dat je heel scherp moet zijn', legt Marieke uit. Maar, zegt ze: 'We krijgen wel de ruimte om te leren. De partners nemen echt de tijd om ons op te leiden.'

Stefan knikt. 'Het is prettig om te merken dat je als advocaat-stagiair al snel van toegevoegde waarde bent. Ik heb laatst een advies voor een cliënt opgesteld. Het was niet direct perfect, maar het voelt toch heel bijzonder als er een stuk de deur uit gaat waarvan je weet: dat komt grotendeels uit mijn pen.' Marieke herkent dat. 'Als onderdeel van een grensoverschrijdend team van advocaten lever je regelmatig een bijdrage aan internationaal

juridische vragen. Op dat moment besef je dat je een verantwoordelijkheid draagt.'

Naast hun dagelijkse werkzaamheden volgen Stefan en Marieke de Law Firm School. Dit is een opleiding naast de reguliere beroepsopleiding van de Orde van Advocaten. Daar is de lesstof bij uitstek toegespitst op de specialismen van een commerciële, internationale rechtspraktijk.

Gevraagd naar hét argument voor Hogan Lovells te kiezen, noemen Marieke en Stefan niet meteen de prachtige locatie aan de Keizersgracht in Amsterdam. Natuurlijk genieten ze daarvan. Maar wat ze nóg belangrijker vinden, is de combinatie van het hoogwaardig internationaal werk in een persoonlijke omgeving.

'Bij Hogan Lovells werken wereldwijd circa 2000 advocaten met wie je vaak samenwerkt', vult Stefan aan. 'Terwijl de vestiging in Amsterdam, met circa 45 juristen toch een bescheiden omvang heeft. Je kent alle collega's persoonlijk. Dat vind ik heel prettig.'

Meer weten? Kijk op www.werkenbijhoganlovells.nl.

Nooit goed of fout

Ethiek staat meer dan ooit centraal in de Beroepsopleiding. Welke dilemma's krijgen stagiaires voorgeschoteld? En wat zou jij doen? 'Gedragrecht is net smurfensnot.'

Henriette van Wermeskerken

Illustratie: Dmitry de Bruin

Vorig jaar september begon de Beroepsopleiding Advocaten (BA) met het eerste introductieblok Beroepsattitude en beroepsethiek. Twee dagen ging het over de kernwaarden van de advocatuur en de Gedragsregels. Mick Veldhuijsen, advocaat en docent Beroepsattitude en beroepsethiek en Cornelia Cleton, trainer/coach en hoofd-docent Vaardigheden, over de ethische dilemma's die zij de stagiaires voorschotelen. Wat vinden zij en wat zou jij doen?

DILEMMA 1

Je cliënt geeft opdracht een executoriaal beslag op een woonhuis zonder uitstel door te zetten. Je weet dat de bewoner terminaal ziek is.

'Dit is een sappige,' zegt Mick Veldhuijsen. 'Sommige stagiaires gaan vragen

stellen: hoelang is die persoon al ziek, hoe is hij er aan toe, hoelang heeft hij nog te leven? En: wat voor cliënt is het? Wij beantwoorden die vragen en vullen ter plekke de casus verder in. Bijvoorbeeld: het is een vaste cliënt die belangrijk is voor kantoor, of een eendagsvlieg, of zelfs iemand die je verder liever niet meer van dienst bent. Alle omstandigheden zijn relevant.' Cornelia Cleton: 'De stagiaires vragen ook naar de omgeving

Tijd voor ethiek

Aan het vak Beroepsattitude en beroepsethiek besteden stagiaires in totaal 26 dagdelen gedurende de Beroepsopleiding Advocaten. In het eerste jaar zeven dagdelen contacttijd en zeven dagdelen voorbereidingstijd, en in het tweede en derde jaar elk vier dagdelen contacttijd en twee dagdelen voorbereidingstijd. In totaal zijn er zestig dagdelen voor niet-cognitieve vakken ingeruimd.

waar dit zich afspeelt. Wij verzinnen van alles. We zeggen bijvoorbeeld dat het gaat om een klein dorpje op het platteland waar iedereen elkaar kent en waar je elkaar tegenkomt bij de slager.' 'Een kwestie kun je opzoeken, een dilemma niet,' zegt Mick Veldhuijsen. 'Of je een brief al dan niet mag overleggen kun je makkelijk vinden. Met een dilemma kun je alle kanten op, het is nooit goed of fout. Waar het om gaat, is dat je leert nadenken en je bewust wordt van het spanningsveld. Het gaat om botsende kernwaarden. Hoe weeg je die tegen elkaar af? Elke uitkomst is mogelijk, als je je keuzes maar kunt verklaren, ook tegenover de tuchtrechter als dat nodig is.'

Een deel van de stagiaires zou het beslag gewoon doorzetten, als dat nu eenmaal in het belang van de cliënt is. Anderen zouden de opdracht weigeren,

maar dat is een minderheid, zeggen de docenten. 'Eentje zei: ik zou het doen, maar ik bel de notaris en zorg dat er steeds wat misgaat met de veiling, zodat die voorlopig niet doorgaat. Dat vond ik wel een creatieve oplossing,' zegt Veldhuijsen. 'Gedragsrecht is moeilijk te vatten. Toen ik meer dan twintig jaar geleden als advocaat begon doceerde Germ Kemper, tot voor kort deken in Amsterdam, gedragsrecht. "Het is net smurfensnot," zei hij. Dat glibberige spul in een potje uit de speelgoedwinkel, "slime" heet het ook wel, dat tussen je vingers doorglijdt. Die vergelijking vind ik nog steeds treffend. De materie is niet vast, maar beweeglijk.'

DILEMMA 2

Je gedetineerde cliënt geeft aan dat een belangrijke getuige er morgen niet meer is. Je hebt reden om aan te nemen dat hij of zij niet bluft.

'Hier ontstonden felle discussies of je je cliënt serieus moet nemen, en waar dat van afhangt,' vertelt Cleton. 'Veel cursisten willen de deken bellen. Dat is een prima idee, maar je moet niet denken dat de deken het voor je oplost.' Veldhuijsen: 'Dan zeg ik dus: je krijgt het antwoordapparaat van de deken en kunt pas een dag later iemand van het bureau bereiken. Dan gaan ze verder afwegen. Hoe zwaar weegt je geheimhoudingsplicht tegenover het mogelijke gevaar dat de getuige van je cliënt te duchten heeft? Het dilemma is overigens uit de praktijk gegrepen. In werkelijkheid heeft de advocaat de deken kunnen bereiken, die de officier van justitie heeft gebeld. Die bleek al van de dreiging op de hoogte.' Cleton merkt op dat de stagiaires leren om continu te reflecteren op hun eigen handelen. 'Dat is een attitude die we ze bij willen brengen. Maak bewuste keuzes, neem je verantwoordelijkheid. Je merkt dat het stagiaires, die wat meer praktijkervaring hebben, makkelijker af gaat. Om te kunnen reflecteren moet je open zijn en vra-

gen stellen. Aan dit alles besteden we bij het vak Vaardigheden veel aandacht.' Een variant op de casus: een cliënt dreigt zelfmoord te plegen. Veldhuijsen had zelf eens een cliënte in een psychiatrische inrichting die dat aankondigde. 'Heel gedetailleerd en geloofwaardig. Op tweede kerstdag zou het gebeuren. Ik heb toen de verpleging gezegd die patiënte wat extra aandacht te geven op die dag. Maar als mijn cliënte al heel erg lang zwaar depressief en uitbehandeld was geweest, had ik heel misschien mijn mond wel gehouden.'

DILEMMA 3

Bij de kantoorlunch hoor je dat een kantoorgenoot heeft besloten de renovatie van zijn nieuwe woning te gunnen aan aannemingsbedrijf X. Je hebt die ochtend een gesprek tussen je patroon en cliënt X bijgewoond. De conclusie was dat een faillissement met doorstart de enige oplossing zou zijn voor X om de crisis het hoofd te bieden. Wat doe je?

Dit dilemma is niet alleen aan de stagiaires in Woudschoten voorgelegd, maar ook aan een groep ervaren advocaten tijdens het laatste Jaarcongres. 'Grappig om de verschillen te zien,' vindt Veldhuijsen. 'De ervaren advocaten hadden er over het algemeen geen probleem mee hun kantoorgenoot in te lichten. We hebben ze het vuur aan de schenen gelegd en benadrukt dat hun geheimhoudingsplicht in het geding was, maar de meesten bleven erbij: gewoon zeggen. Sommige stagiaires waren daar geschokt over: ze denken niet eens na!' Cleton ziet dat advocaten strikter aan de regels vasthouden naarmate ze minder ervaring hebben. 'Geheimhoudingsplicht is geheimhoudingsplicht, zeggen jonge stagiaires. Regel 6. Maar hoe langer je werkt en hoe ouder je bent, hoe autonoom je met de regels kunt omgaan.' Ook deze casus leende zich voor allerlei varianten: de kantoorgenoot is tevens

De vijf kernwaarden in de advocatuur

1. Onafhankelijkheid
2. Partijdigheid
3. Deskundigheid
4. Vertrouwelijkheid
5. Integriteit

je kamergenoot en je bent goed met hem bevriend. Of hij is een van een paar honderd kantoorgenoten en je kent hem nauwelijks. Hij is vermogend, of de aanbetalingsaan de aannemer is al een grote aderlating voor hem. 'Stagiaires zijn bang om het verkeerd te doen en hebben bij de gedachte aan een misstap al visioenen van schrapping,' is de ervaring van Veldhuijsen. 'Later leren ze dat de soep meestal niet zo heet gegeten wordt.' Cleton benadrukt dat de docenten er alles aan doen om de leeromgeving veilig te maken. 'Daardoor durven de cursisten vrijuit te spreken. Er geldt strikte vertrouwelijkheid.'

Ook dit dilemma leidde tot creatieve gedachten. 'Sommige stagiaires zouden het niet rechtstreeks tegen hun kantoorgenoot zeggen, maar ze zouden het dossier "per ongeluk" open laten liggen. Iemand bedacht dat hij zijn kantoorgenoot zou vragen eens naar zijn computer te kijken, omdat het scherm zo raar deed.'

Een soortgelijk dilemma is denkbaar als het niet om een kantoorgenoot gaat, maar om iemand van de tennisclub, die met de aanstaande failliet in zee dreigt te gaan. Of: je hoort van dat faillissement niet van je patroon, maar een kennis op de roeivereniging vroeg advies.

Veldhuijsen: 'Geheimhoudingsplicht is geheimhoudingsplicht, ook als iemand je om advies vraagt in een privéomgeving. Want die persoon benadert je op dat moment als advocaat. De vraag is hoe je in een bepaald geval met de regels en de kernwaarden omgaat. Welke afwegingen maak je, hoe win je advies in, waarom doe je wat je doet, hoe neem je je verantwoordelijkheid? Daar gaat het bij alle dilemma's om.' <<

NJC
TALENTS
2015

20 maart 2015 Amsterdam RAI

voorheen
NATIONAAL
JURISTEN
CONGRES

NJC AWARDS
2015

Top firms meet talent

DE NATIONALE
CARRIÈRE
BEURS

CARRIÈRE
JAARBOEK

BESTGRADUATES LAW

LTP
Hier komt je naam

MEMORY MAGAZINE

jobnet
allies voor je carrière

Voor meer informatie over
deelname met uw kantoor
aan NJC Talents:

T: (020) - 638 21 46
E: sales@memory.nl
I: www.memory.nl

'VOOR POLEN IS HET WOORD HEILIG'

Advocaat: Patrycja Zalucha
Doelgroep: Poolse cliënten

Een eigen kantoor was lange tijd een wens van Patrycja Zalucha. 'Ik wist aanvankelijk niet goed wanneer en hoe ik dat zou vormgeven,' zegt de van oorsprong Poolse advocate die voor kantoren in Maastricht en Rotterdam werkte. 'Op het Rotterdamse kantoor had ik veel Poolse cliënten. Zo is het balletje gaan rollen.' Sinds 2011 heeft ze haar eigen kantoor Zalucha Advocatuur in het Brainpark in Rotterdam. Voor Poolse cliënten is het een pre dat Zalucha vloeiend Pools spreekt. 'Het praat gemakkelijker, en mensen nemen me eerder in vertrouwen over andere zaken.' Bijkomend voordeel: de cliënt kan zich de kosten van een tolk besparen.

Zalucha doet veel arbeidsrecht, zowel voor werkgevers als werknemers. De werknemers, vaak als flexibele kracht werkzaam in de tuinbouw of als inpakker, kampen met conflicten over niet-betaalde salarissen, vakantietoelagen, vakantiedagen, te lage uurlonen en slechte arbeidsomstandigheden. Poolse ondernemers hebben soms geschillen met andere bedrijven. Polen moeten erg wennen aan Nederland: 'Hier staat alles op papier, voor Polen is het woord heilig. Als een Pool vanuit die gedachte in Nederland zakendoet, kunnen er problemen ontstaan.'

Naast arbeidsrecht behandelt Zalucha familierechtzaken. Poolse echtparen die hier wonen kunnen volgens Nederlands recht scheiden. Een huis in Polen kan een complicatie opleveren: op onroerende zaken in Polen is Pools recht van toepassing.

Zalucha ziet de toekomst van haar niche vol vertrouwen tegemoet: 'Ik maak me zorgen over de hogere eigen bijdragen voor de gefinancierde rechtshulp, maar in het algemeen ben ik positief. In Nederland wonen veel Polen. Conflicten zullen er altijd zijn.'

Doelgroep-advocaten

Advocaten zijn ook ondernemers en dus zoeken velen naar niches in het recht, maar een steeds groter aantal specialiseert zich ook in een doelgroep. De een heeft enkel vrouwelijke cliënten, de ander richt zich op homoseksuelen, een derde op schoolbesturen. Vaak vloeit dit voort uit de juridische specialisatie, maar niet altijd. Hoe word en blijf je doelgroepadvocaat? Vijf ervaringsdeskundigen.

Peter Louwse

Fotograaf: Sander Foederer

'TOEZICHTHOUDERS WILLEN ZICH PROFILEREN'

Advocaat: Casper Riekerk
Doelgroep: financieel dienstverleners

De advocaten van Finnius advocaten treden in toezichtkwesties op voor financiële instellingen als banken, verzekeraars en betaaldienstverleners. Waarom alleen financiële instellingen en toezichtzaken? 'Het is specialistisch werk dat niet automatisch past in het one stop shop model van grote advocatenfirma's,' zegt advocaat Casper Riekerk. 'We hebben de juridische expertise en de ervaring uit de praktijk.' Riekerk en zijn collega's staan ontevreden bankklanten dus in principe niet bij: 'Die staan niet onder toezicht. Bovendien riskeer je een belangenconflict als je de ene keer voor de bank optreedt, en de andere keer voor mevrouw Jansen.'

Financiële instellingen hebben in Nederland te maken met de toezichthouders De Nederlandsche Bank (DNB) en Autoriteit Financiële Markten (AFM). Finnius onderscheidt twee soorten toezichtzaken: toetreders en ondernemingen die al een vergunning hebben. 'In het eerste geval beoordelen wij of een vergunning nodig is. Zo ja, dan helpen wij de aanvrager om de eindstreep te halen.'

Bedrijven die al onder toezicht staan, kunnen te maken krijgen met controlebezoeken. 'Dan staan wij de cliënt bij. We kijken of het toezicht volgens de spelregels verloopt.' Als DNB of AFM maatregelen neemt, beoordeelt de advocaat of de sanctie proportioneel is. 'Toezichthouders hebben er een handje van om, soms voor de Bühne, draconische maatregelen te nemen.'

Riekerk ziet de toekomst van zijn niche zonnig in. 'In reactie op problemen heeft de politiek de neiging om te reguleren. Veel regels, complexe regels. Bovendien willen toezichthouders zich profileren. Dat alles betekent meer werk voor advocaten.' Vooral betaaldienstverlening (betalen met je mobiel of via apps) is booming, constateert Riekerk. Hij voorziet een tweedeling in instellingen die geld beheren (banken, pensioenfondsen) en nieuwe bedrijven die de klantcontacten via handige apps regelen. 'De klant betaalt twee biertjes door even met zijn mobiel te zwaaien. De IT-mogelijkheden zijn er, de infrastructuur is er en veel klanten willen dat.'

'JE COREBUSINESS MOET ZUIVER BLIJVEN'

Advocaat: Gabi van Driem
Doelgroep: vrouwen
(in familierechtzaken)

Ondanks de vrouwenemancipatie staan vrouwen financieel nog steeds op achterstand, zegt de feministische advocate Gabi van Driem. 'Veel vrouwen studeren en hebben goede banen,' betoogt ze. 'Maar als er kinderen komen, gaat meestal de vrouw minder werken. Slechts zes procent van de mannen werkt dan parttime.' Hoogopgeleide vrouwen maken minder snel carrière, en de meeste topfuncties worden nog steeds door mannen bezet.

'Het glazen plafond bestaat nog,' oordeelt Van Driem. 'Sinds de jaren negentig is er, ondanks de wetgeving, nog bitter weinig veranderd in de man-vrouwverhoudingen.' Ze wijst erop dat mannen voor hetzelfde werk in veel gevallen meer verdienen dan vrouwen.

Kom bij Van Driem niet aan met het verhaal dat de emancipatie voltooid is. Vanuit feministisch idealisme vertegenwoordigt haar kantoor bij echtscheiding alleen vrouwen. Een man, al heeft hij nog zo'n goed verhaal, zal vergeefs aankloppen. 'Je moet je corebusiness zuiver houden. Ik heb met mijn kantoor een merk opgebouwd. Als ik het voor een

man opneem, breek ik dat merk in één keer af.' Dat daarbij obstakels kunnen optreden is evident: 'Als een vrouw haar man mishandelt, kan ik de zaak niet doen.'

Van Driem, die 32 geleden begon als advocaat, ziet vanuit feministisch perspectief genoeg toekomst: 'De emancipatie gaat heel langzaam. In dit tempo duurt het nog wel vijftig jaar voordat de verschillende rolpatronen zijn verdwenen.' De actuele dreiging komt vanuit het ministerie van Veiligheid en Justitie: de eigen bijdrage voor rechtshulp is nu minimaal 335 euro. 'Veel mensen die wij bedienen kunnen dat niet betalen.'

'PROBLEMEN WORDEN EERDER GEJURIDISEERD'

Advocaat: Rob Wiebosch
Doelgroep: schoolbesturen

'Het is zo gegroeid,' zegt advocaat Rob Wiebosch over zijn specialisatie in het onderwijsrecht. 'Ik had een onderwijsbestuur als cliënt en zo kwam ik met meer onderwijsorganisaties in contact.'

Wiebosch, advocaat bij Pot Jonker in Haarlem, is van oorsprong arbeidsrechtsspecialist. 'De meeste zaken die ik behandelde gingen over de rechtspositie van onderwijspersoneel.' Maar sinds een jaar of vijf dienen zich ook andere onderwijszaken aan. De regels worden complexer, de organisaties groter, de ouders en leerlingen mondiger. 'Problemen worden eerder gejuridiseerd,' zegt Wiebosch. 'Geschillen krijgen nu vaker een scherp kantje.' Hij denkt daarbij aan conflicten over het weigeren of verwijderen van leerlingen, ouders die het oneens zijn met een cijfer, maar ook aan geweldsincidenten.

Op initiatief van Wiebosch heeft Pot Jonker een praktijkgroep onderwijsrecht opgericht, waarin hij samen met twee collega's actief is. Wiebosch en zijn collega's werken alleen voor schoolbesturen, dus niet voor ouders en leerlingen. 'Zo willen we conflicterende belangen voorkomen,' verklaart de advocaat. 'Eén schoolbestuur kan duizenden leerlingen hebben. Als je een leerling bijstaat, kun je de school niet meer vertegenwoordigen.'

Incidenteel krijgt Wiebosch verzoeken van ouders of leerlingen. 'Die begrijpen heel goed dat ik hen doorverwijs. Advocaten die werken vanuit het belang van ouders, doen hun werk prima.' Hij denkt dat er nog volop toekomst zit in het onderwijsrecht. 'De tendens is dat het aantal zaken groeit.'

Wiebosch voorspelt dat de Wet passend onderwijs (samenwerkingsverbanden van scholen zijn verplicht om leerlingen met een beperking op te nemen) voor veel conflicten kan zorgen. 'Die wet creëert een potentiële belangentegenstelling tussen de ouders en de school.'

'IK HEB KLANTEN UIT HET HELE LAND'

Advocaat: Gerald Janssen
Doelgroep: homo's en lesbiennes

Vanuit de gedachte dat homo's en lesbiennes zich beter op hun gemak voelen bij een advocaat die zelf homo is, begon Gerald Janssen twee jaar geleden gaylegal.nl. 'Ik kreeg steeds meer vragen van bekenden over ouderschap en erfrecht van homo's en lesbiennes,' zegt Janssen. Vooral homoseksuele mannen melden zich. 'Ze willen liever een mannelijke advocaat,' zegt hij. 'Dat is allereerst een gevoelsmatige kwestie. Ze zoeken naar een advocaat die begrip heeft voor hun zaak. Zo kan de vertrouwelijkheid ontstaan die nodig is.'

Homo's en lesbiennes hebben te maken met andere juridische kwesties dan heterostellen, en Janssen heeft de familierechtelijke expertise in huis om ze te adviseren. 'Neem bijvoorbeeld het gay ouderschap. Homo's en lesbiennes moeten andere stappen ondernemen dan hetero's.' De duomoeder moest bijvoorbeeld nog door een adoptieprocedure heen. Dat is nu niet meer nodig, nu de Wet lesbisch ouderschap van kracht is.

Juridische vragen zullen er volgens hem blijven, al was het maar omdat ook homo's en lesbiennes sinds het homohuwelijk te maken krijgen met echtscheidingen. Problemen rondom ouderschap zullen ook vaker voorkomen.

Janssen behandelt naast scheidingen en problemen rond ouderschap ook erfkwesties, discriminatie op het werk en pesterijen door burens. Ook richt hij zich op biseksuelen en transgenders. Die laatste groep heeft vooral vragen over wijziging van voornaam en geslachtsaanduiding. De Amsterdamse advocaat denkt dat hij een markt met groeipotentie heeft aangeboord. 'Ik krijg veel reacties van mensen die dit initiatief steunen. Ik heb klanten uit het hele land.' Onlangs meldde zich een transgender uit een klein stadje in Brabant. 'Die had aangeklopt bij een advocaat in de buurt, die absoluut niet wist wat hij aanmoest met de verandering van voornaam en geslachtsaanduiding. Ik verwacht dergelijke zaken vaker te krijgen.'

‘Ik ben er een beetje ingerold’

Arnold Croiset van Uchelen

Arnold Croiset van Uchelen (52) studeerde rechten in zijn geboortestad Groningen, waar hij tevens een studie filosofie afrondde. Momenteel is hij partner bij Allen & Overy, waar hij het managementteam aanvoert. Zijn praktijk spitst zich toe op ondernemingsrecht. Hij trad onder meer in de ring voor KLM, Tele2, KPN en ooit voor de kerncentrale in Borssele. Momenteel is hij betrokken bij zaken rond woningcorporaties (derivatenportefeuilles) en de rol van commissarissen binnen bedrijven. Daarnaast vertegenwoordigt hij Hans Westenberg, ook wel bekend als ‘de liegende rechter’ – ‘wat hij niet is!’, haast Croiset van Uchelen zich te zeggen. Arnold Croiset van Uchelen is bovendien rechtsgeleerd raadsman van de Koning. Hij mag zich ook in Engeland en Duitsland advocaat noemen.

Ze mogen hem tutoyeren, maar rechtenstudenten Melissa Elzinga en Loes de Visser krijgen een collegiaal 'je' en 'jij' niet over hun lippen. 'Wij krijgen niet elke dag de kans om iemand als u te interviewen.' Met zijn staat van dienst is managing partner van Allen & Overy en rechtsgeleerd raadsman van de Koning Arnold Croiset van Uchelen een advocaat om u tegen te zeggen.

Jolenta Weijers

Fotograaf: Chris van Houts

Een trotse kolos. Zo mag je het Amsterdamse onderkomen van advocatenkantoor Allen & Overy wel omschrijven. Blinkend wit rijst het op aan de lommerrijke Apollolaan. Binnen is het licht en modern. Het advocatenkantoor heeft alleen al in Europa zestien vestigingen en is verder op zo'n beetje alle continenten terug te vinden – vooral Azië is belangrijk.

In Amsterdam, zwaait Arnold Croiset van Uchelen de scepter over tweehonderd advocaten, (kandidaat-)notarissen en belastingadviseurs. Studenten Melissa Elzinga en Loes de Visser hebben zich goed voorbereid op hun gesprek met de man die als geen ander thuis is in het ondernemingsrecht. Zelf houden ze ook van die tak van sport. Melissa volgt aan de Universiteit van Amsterdam de master privaatrecht. Loes studeert aan de Universiteit van Amsterdam. Een master strafrecht heeft ze al afgerond; nu doet ze de master commerciële rechtspraktijk (zie ook 'Even voorstellen' op pagina 29).

Keurig in zakelijk zwart-wit gestoken, wachten ze op Arnold Croiset van Uchelen. Die is iets verlaat, maar heeft vervolgens alle tijd om de vertegenwoordigers van de jonge garde wegwijs te maken in het vak. 'Zeg maar je', klinkt het meteen. Maar dat gaat te ver. Loes en Melissa willen wel, maar zijn toch net iets te veel onder de indruk om aan het tutoyeren te slaan. 'Wij krijgen niet elke dag de kans om iemand als u te interviewen.'

Het is ook niet niks natuurlijk, tegenover Arnold Croiset van Uchelen zitten. Even afgezien van de imposante reeks zaken die hij in de loop van zijn carrière onder zich had, mag de geboren Hageenaar zich ook nog eens advocaat van de Koning noemen.

Melissa: U bent nog verbonden aan het Koninklijk Huis?

Arnold Croiset van Uchelen: 'Ja, dat klopt. In 2010 ben ik rechtsgeleerd raadsman van de Koningin geworden. Nu mag ik dat zijn voor de Koning.'

Melissa: Wat voor soort zaken doet u in die hoedanigheid?

'Haha. Laat ik het zo zeggen: er is gelukkig erg weinig voor ze te doen. Maar ik ben over al mijn cliënten natuurlijk discreet, en over deze dus ook. Het is een bijzondere familie, ik vind het leuk om voor ze te werken.'

Loes: 'U zult het, als managing partner van Allen & Overy, toch wel druk hebben. Komt u er nog wel aan toe om advocaat te zijn?'

'Ja, dat gaat gelukkig prima. Ik deel het management met collega Andrew Thomas. Mijn taak is vooral het nadenken over onze strategie: wat willen cliënten, wat willen wij? Daar hoort ook de vraag bij wat voor mensen wij in dienst willen hebben en hoe we die verder helpen komen. En verder houd ik me

bezig met allerlei zaken, zoals *conflicts of interest*.

Maar ik kan de helft van de tijd als advocaat werken. En dat wil ik zo houden. Als bestuurder moet je weten wat er in de loopgraven gebeurt. Ik zie mezelf dus als meewerkend voorman, als een soort meevoetballende spits. Dat kan trouwens alleen als er geen rotzooi is. Is dat wel het geval dan heb je het te druk met problemen oplossen. Maar dat hoeft hier gelukkig niet. Want bij Allen & Overy heerst een open sfeer. Mensen lossen veel zelf op.'

Loes: Hoe bent u hier eigenlijk terechtgekomen?

'Ik heb filosofie gestudeerd en ook afgemaakt, maar daar zag ik mezelf geen brood mee verdienen. En na een propedeuse psychologie bleek dat geen vak voor mij te zijn. Uiteindelijk ben ik maar rechten gaan doen. Ik heb een paar maanden als *summer associate* in New York gewerkt en kwam vervolgens als advocaat-stagiaire terecht op de transactiepraktijk van – destijds – Loeff Claey's Verbeke. In die tijd dacht ik nog: ik houd niet van conflicten, laat mij maar adviezen schrijven. Maar eigenlijk had ik een heimelijke angst voor procederen. Eenmaal aan het werk bleek ik het oplossen van conflicten juist ongelóóflik leuk te vinden. En ik ben het altijd blijven doen. Ook toen Loeff Claey's Verbeke werd opgesplitst in Loyens & Loeff enerzijds en Allen & Overy anderzijds.'

Loes: U bent dus eigenlijk bij toeval advocaat geworden?

'Ja, ik ben er een beetje ingerold. Van het een kwam het ander. Jullie generatie moet heel bewust en snel een toekomst kiezen. Ik heb meer dan acht jaar gestudeerd; dat zit er nu echt niet meer in. Maar het moet je ook liggen natuurlijk. Hebben jullie je weleens in enneagrammen verdiept? Waarmee personen in negen types worden onderverdeeld? Dat is heel nuttig; je komt snel veel over jezelf te weten. Enfin. Als advocaat moet

Arnold Croiset van Uchelen: 'De Zuidas is een *selffulfilling prophecy*. Sommige advocaten gaan zich ernaar gedragen'.

'Leer goed schrijven, ook in het Engels'

je ambitieus zijn en hard willen werken, en tegelijkertijd moet je de wil hebben om mensen te helpen. Een typische professional, eigenlijk. Achteraf bezien pas ik wel in dat plaatje. Maar dat wist ik niet toen ik in de advocatuur begon.'

Loes: U hebt in New York gewerkt. Is er veel verschil met de Nederlandse advocatuur?

'Nou, de Amerikaanse werkcultuur als geheel is compleet anders. In New York wordt veel harder gewerkt dan in Nederland. Je woont in Manhattan, werkt in Manhattan, gaat in Manhattan eten met collega's... Nederlanders brengen een veel striktere scheiding aan tussen hun werk en hun privéleven. Voor Amerikanen is dat minder logisch. In die zin zijn zij heel monomaan, maar ik heb ook bewondering voor hun doorzettingsvermogen. Soms net zo lang tot ze er letterlijk bij neervallen. Sterven in het harnas heeft iets moois, maar ik vind de Nederlandse

levenshouding toch beter. Nou ja, ik ben tenslotte een Nederlander.'

Melissa: Wat vindt u ervan dat de Zuidas bekendstaat als urenfabriek?

'Dat zijn van die indianenverhalen. Bij Allen & Overy maak je echt niet meer uren dan bij de andere grote Zuidas-kantoren. Trouwens, ik vind het heel vervelend dat het woord Zuidas zo voor in ieders mond ligt. De Zuidas is een *selffulfilling prophecy*. Sommige advocaten gaan zich ernaar gedragen. Maar de meeste advocaten, ook aan de Zuidas, zijn gewoon integere en serieuze mensen die heel hard hun best doen achter hun bureautje, zonder al die vermeende glamour.'

Loes: Wat heeft Allen & Overy dat andere kantoren niet hebben?

'De kantoren onder de top 5 gaan steeds meer in niches zitten. Allen & Overy doet juist zaken waarin allerlei dingen bij elkaar komen. Bijvoorbeeld overnames van bedrijven met een ingewikkelde financieringsstructuur, waar ook mededingingsrecht en internationale aspecten bij komen kijken. Als je hier werkt, heb je te maken met veel disciplines. Dat moet je leuk vinden.'

Even voorstellen

Loes: Hebt u tips voor studenten die een baan op een groot kantoor ambiëren?

‘Besteed veel tijd aan burgerlijk recht. Daar is al het andere uit voortgekomen, dus als je die basis goed beheerst, zit je goed. Wij doen veel effectenrecht en overnames, maar het interesseert ons eigenlijk niet of je daar tijdens je studie in uitmunt. Dat leren wij je wel, in de praktijk en via de Law Firm School. Wat extra kennis van Boek 2, het ondernemingsrecht, is natuurlijk wel een pre. O ja, en leer goed schrijven, ook in het Engels. Want zelfs in een klein briefje is het vaak lastig om de juiste toon te treffen. Maar uiteindelijk moet je gewoon doen wat je leuk vindt. Om je heen kijken. Want behalve kennis moet je vooral een leuke persoonlijkheid meebrengen.’

Loes: Lid worden van het corps is niet nodig?

‘Ben je mal. Bij ons heeft hooguit de helft van de advocaten bij het corps gezeten. De andere helft dus niet. Het is niet nodig, en soms werkt het zelfs tegen je. Kijk naar je cliënten: Ad Scheepbouwer van KPN heeft gewoon de mulo gedaan; als je bij dat soort mensen te bekakt praat, willen ze niks met je te maken hebben. Trouwens, Allen & Overy Amsterdam heeft ook partners uit Australië, Zuid-Afrika, noem het maar op. In die landen weten ze niet eens wat een corps is.’

Loes: Waarin onderscheidt Allen & Overy zich als werkgever?

‘Tegenwoordig denken mensen anders over hun carrière dan vroeger. Ze willen het vooral nú leuk hebben en dingen leren. Niet iedereen heeft de ambitie om partner te worden. En dat hoeft ook niet. We hebben bovendien verschillende types nodig: goede ondernemers en projectmanagers, maar minstens zo veel *nerds* die het liefst op hun kamertje met de deur dicht dingen uitzoeken. We

Melissa Elzinga (25) studeert aan de Universiteit van Amsterdam, waar ze de master privaatrecht volgt. Ze houdt het niet bij de theorie: sinds drieënhalf jaar werkt ze als jurist op de sectie Banking & Finance van advocatenkantoor Loyens & Loeff. Eerder liep ze stage bij het Openbaar Ministerie en – tijdens een halfjaar studeren aan de Southwestern Law School in Los Angeles – bij een Amerikaans advocatenkantoor. Ze wil graag de advocatuur in – of er in blijven, het is maar net hoe je het ziet. In september studeert ze af.

Voor **Loes de Visser** (26) is de Universiteit van Amsterdam de plek waar ze allereerst een master strafrecht deed en nu de master commerciële rechtspraktijk volgt. Sinds twee jaar werkt ze als griffier bij de Rechtbank Haarlem, waar ze zowel met strafzaken als met handelszaken te maken krijgt. Komende zomer gaat ze stage lopen bij NautaDutilh. Eerdere stages brachten haar al bij Böhler Advocaten (nu Prakken d'Oliveira) en het ministerie van Financiën. Ook Loes wil graag advocaat worden.

laten mensen hun eigen ambitie volgen. En dan kom je meestal aan *up or out* niet toe. Mensen weten zelf tijdig of ze hier partner willen worden of iets anders. We gooien ze wél in het diepe. Je bent misschien maar een radertje in het grote geheel, maar je krijgt bij ons heel snel je eigen verantwoordelijkheid.’

Melissa: Wij schrijven onze scriptie over de geschillenregeling – één van uw specialismes – en meer specifiek de uittredingsregeling. Wat vindt u van de wijzigingen in deze regeling na de komst van de flex-bv?

‘Ze zijn heel nuttig; het is een mooi stuk wetgeving. Vroeger kwamen er eindeloze procedures aan te pas voordat iemand kon uittreden. Nu is de wet flexibel ingericht en zijn de procedures korter. Het fenomeen van de bilijke prijsverhoging vind ik nog wel te ruim geformuleerd. Daar lopen nu een paar zaken over. Ik ben benieuwd naar de vonnissen.’

Melissa: Er is weleens betoogd dat er een uittrederecht, al dan niet onder bepaalde voorwaarden, moet worden ingevoerd. Wat vindt u daarvan?

‘Daarmee creëer je wel een beetje een vennootschapsrechtelijke verzorgingsstaat, want er zal toch iemand voor die aandelen moeten betalen. Ik ben er geen

voorstander van om een al te rigoureuze uittrederecht te creëren. Hoewel je veel aan de rechterlijke macht kunt overlaten. Wat dat betreft zijn Nederlandse rechters heel goed. Die kijken: wat is hier aan de hand, en hoe gaan we dat oplossen? De grote fout van veel advocaten is in dat verband soms dat ze te veel vanuit het recht denken.’

Loes: Zijn er zaken die u altijd bijblijven?

‘De mooiste zaken zijn de zaken die geen zaak zijn geworden. Je belangrijkste taak als advocaat is procederen voorkomen. Dat klinkt een beetje braaf, maar procederen duurt lang en heeft veel impact. En verder? World Online was bijzonder. De gevechten rond Versatel en KPNQwest idem dito. Wat ik ook heel dankbaar vind, zijn zaken voor individuen. Dat is van een heel andere orde. Het is intensief en zwaar als iemand met zijn hele hebben en houwen op jou leunt. Want het gaat wel om zijn hachje. Maar ik zou ze niet willen missen.’

Melissa: tot slot. Als er geen Allen & Overy was, waar zou u dan willen werken?

‘Haha. Tja. Dat is moeilijk, zeg. Ik weet het niet. Ik denk dat ik dan romans ga schrijven.’

Kantoorkeuze: een kompas

Advocatenkantoren kunnen enorm van elkaar verschillen. Je kunt werken bij een groot of een middelgroot kantoor of bij een klein kantoor aan de slag gaan. Maar wat zijn de onderlinge verschillen? En welk kantoor past het best bij jou?

Annemarie van de Weert

Illustratie: Dmitry de Bruin

KLEIN KANTOOR
goede balans tussen werk en privé, snel een dossierkast opbouwen, verantwoordelijkheid, ondernemen.

Hier staan een aantal kernwoorden. Bekijk welke waarden voor jou belangrijk zijn tijdens je werk en kijk welk type kantoor het best bij je past.

GROOT KANTOOR
uitgebreide opleidingsmogelijkheden, internationale ervaring opdoen, adviseren, individualistisch, topsalaris.

MIDDELGROOT KANTOOR
collegialiteit, maatschappelijk georiënteerd, contact met cliënten, specialiseren.

TOP 5 VOORKEUREN

Jaarlijks voert marktonderzoeksbureau Blauw Research een onderzoek uit onder rechtenstudenten om erachter te komen welke factoren het meest bepalend zijn voor starters bij de keuze voor een bepaald type werkgever. Uit dit onderzoek blijkt dat de meeste studenten een voorkeur hebben voor een middelgroot regio georiënteerd kantoor (54 procent), gevolgd door een internationaal kantoor (42 procent). De belangrijkste keuzemotieven om te kiezen voor een bepaalde werkgever zijn:

1. prettige sfeer;
2. goede arbeidsvoorwaarden;
3. goede balans tussen werk en privéleven;
4. goede doorgroeimogelijkheden;
5. goede opleidingsmogelijkheden.

GROOT (> 60 advocaten)

Kenmerken: commercieel, internationaal, financiële praktijken, individualistisch, vaak eigen opleidingsinstituut.

Een groot advocatenkantoor kenmerkt zich allereerst door de hoeveelheid werknemers. Dat zijn niet alleen maar advocaten, maar kunnen ook werknemers van de financiële, commerciële, of operationele afdelingen zijn. Een groot advocatenkantoor is dan ook veel meer een bedrijf dat in alle facetten zelfstandig kan opereren.

Aanzien

Kenmerkend voor de grotere kantoren is dat zij werken vanuit een commercieel gedachtegoed. Wie hier werkt, zal moeten presteren. Dat kan soms ten koste gaan van je privéleven en vrije tijd. Wat je daarvoor terug krijgt is echter veelal een in pandig opleidingsinstituut, de zogeheten Law Firm School (LFS) voor de nodige verdere specialisaties en studies. En wie het ver weet te schoppen binnen een groot kantoor kan in de toekomst werken aan een indrukwekkend curriculum vitae. De grotere kantoren werken vaak

voor internationale klanten, de multinationals van deze wereld. En dat geeft aanzien. De meeste grote kantoren in Nederland zijn toch wel te vinden aan de Amsterdamse Zuidas, dicht bij luchthaven Schiphol. Wie vooral geïnteresseerd is in financiële praktijken zal bij dit type kantoor het best tot zijn recht kunnen komen. Specialismen zijn veelal Arbeidsrecht, Bank- en Effectenrecht, Belastingrecht, Insolvatierecht, Intellectueel Eigendom, Fusies en Overnames, Procesrecht, Mededinging, Ondernemingsrecht en Vastgoed en Verzekeringen. Je moet binnen dergelijke 'fabrieken' individueel aan je carrière werken. Overigens kan het bij een groot kantoor jaren duren voor je een rechtszaal van binnen ziet en een eigen portfolio kunt opbouwen. Door de grote omvang zul je onder aan de ladder beginnen en werk je tijdens je periode als advocaat-stagiaire of medewerker bijna uitsluitend op de achtergrond voor het nodige onderzoeks- en advieswerk. Maar de doorgroeimogelijkheden zijn bij de grote kantoren vaak legio. Er is overigens verschil tussen een groot landelijk kantoor of een internationaal buitenlands kantoor dat ook vertegenwoordigd is in Nederland. Een internationaal kantoor heeft vestigingen in alle delen van de wereld en biedt zo niet, nog meer mogelijkheden op een internationaal cv.

MIDDELGROOT *(tussen de 21-60 advocaten)*

Kenmerken: zelfstandig meewerken, contact met cliënten, gezelligheid, regio georiënteerd, specialisatie.

Het grootste voordeel van een middelgroot advocatenkantoor is dat je in vergelijking met een groot kantoor al vrij snel zelfstandig mag/kan meewerken aan zaken. Dat is prettig voor de nodige cv-opbouw, waardoor je kwaliteiten en referenties duidelijk worden voor de buitenwereld. Middelgrote kantoren zijn ook de meest geschikte werkgever voor diegenen die behoefte hebben aan direct contact met collega's. De middelgrote werkgever organiseert over het algemeen op regelmatige basis speciale teambuilding events. Evenementen en activiteiten waarop alle medewerkers binnen het kantoor elkaar beter leren kennen. Hou je van oer-Hollandse gezelligheid, dan kom je hier wellicht het best tot je recht.

Direct contact

Een middelgroot kantoor staat ook meer midden in de maatschappij dan een groot kantoor. Zo weet je wat er speelt in de regio en ben je vaak meer sociaal betrokken. Direct contact met cliënten is dan ook een belangrijk onderdeel van je opleiding binnen de middelgrote kantoren. Op die manier biedt een middelgroot kantoor weer een andere uitdaging dan een kolossale internationale organisatie. De middelgrote kantoren zijn over het algemeen ook meer gespecialiseerd in een bepaalde praktijk. Dit kan overigens van alles zijn, van familierecht, tot specialisaties in transport, haven en handel. Middelgrote kantoren kunnen zelfs zo gespecialiseerd zijn in een bepaald rechtsgebied dat ze daarmee een aanzienlijk concurrerend vermogen kunnen hebben ten opzichte van de top 5-kantoren in Nederland.

Onderschat de waarde van een middelgroot kantoor niet. De afgelopen jaren is steeds meer gebleken dat cliënten behoefte hebben aan de persoonlijker aanpak van de middelgrote kantoren. Dit type kantoor wordt door analisten zelfs bestempeld als 'de toekomst' van de advocatuur. Daarnaast hoef je, in vergelijking met een groot kantoor, niet meteen te verhuizen naar de Randstad, want dit type kantoor bevindt zich door het gehele land.

KLEIN (< 20 advocaten)

Kenmerken: ondernemen, gevarieerd, verantwoordelijkheid, intensieve samenwerking, uitgebreide dossierkast.

Bij een klein kantoor ben je verzekerd van gevarieerd werk: soms vanwege een algemene praktijk met verschillende rechtspraktijken of juist door een handjevol specialisaties op een klein kantoor. Maar vooral de grote diversiteit aan cliënten zorgt voor afwisseling. Dit zijn voor het merendeel particulieren, maar kunnen ook (kleine) ondernemingen zijn. Intensief contact met de opdrachtgever is noodzakelijk voor de voortgang van een proces, maar ook voor de mondelinge reclame. Kleine kantoren opereren veelal binnen een kleine straal en dan is het extra belangrijk dat er positief over je wordt gesproken. Wie op een klein kantoor werkt, zal zich ook veel meer moeten opstellen als zelfstandig ondernemer dan louter advocaat. Zaken als acquisitie, boekhouding en communicatie zijn allemaal onderdelen van de bedrijfsvoering die je zelf in de hand hebt binnen een klein kantoor. Je hebt meestal nauw contact met collega's en daar komt vaak een gevoel van saamhorigheid bij kijken; het succes van het kantoor is een verantwoordelijkheid van ieder. Al kun je natuurlijk ook een eenmanszaak vormen. Dan werk je als zogenoemde eenpitter.

Procederen

Het grootste voordeel van een klein kantoor is dat je zeker weet dat je in no-time een uitgebreide dossierkast zult opbouwen. Ook de stages binnen dergelijke kantoren zijn intensief en enorm praktijkgericht. Ondanks dat je meer optreedt als zelfstandig ondernemer, zul je binnen de kleinere kantoren een betere balans kunnen vinden tussen werk en privéleven. De concurrentie tussen collega's is er niet of nauwelijks. Het eigen verantwoordelijkheidsgevoel is des te groter.

Rechtsgebieden waarin de kleine kantoren opereren, kunnen over het algemeen meer in de categorie civielrecht worden ondergebracht. Al is bijvoorbeeld strafrecht ook een typische praktijk die veelal door eenpitters wordt uitgevoerd. Een klein kantoor zal over het algemeen weinig advieswerk verrichten en veel procederen. Wie van het oplossen van persoonlijke geschillen houdt, komt hier het best tot zijn recht.

‘Het voelt nu wel heel echt’

Advocaat Margriet Dekens wil geen internettoga, maar een echte Gerrit Gombert.

Jolenta Weijers

Fotograaf: Jan Buwalda

‘Je kunt je toga tegenwoordig op internet bestellen’, zegt Margriet Dekens. ‘Zelf even de maten doorgeven, en een tijdje later wordt ie bezorgd. Kost je tweehonderd euro. Maar dat wilde ik niet. De mijne moest van Gerrit Gombert komen. Dan heb je er één die nog ambachtelijk is gemaakt. Die gaat een leven lang mee. Mijn eerste toga moet ook meteen mijn laatste zijn.’

Margriet (27) is zojuist binnengestapt in de winkel van Gerrit Gombert, hartje Groningen. Parket op de vloer, donkere lambrisering, rekken vol kleding, vergeelde zwart-witfoto's, een paar stoelen rond een tafeltje dat is afgedekt met een Perzisch kleedje. ‘Wij maken toga's. En dat doen we al generaties lang’, is te lezen op de website.

Wie Gerrit Gombert in levenden lijve ontmoet, herkent in die omschrijving onmiddellijk zijn signatuur. ‘Sommige vrouwen controleren elk jaar of ze nog in hun trouwjurk passen. Jij kunt dat doen met je toga’, is het weerwoord van de hoogbejaarde togamaker op Margriets opmerking.

Gombert is inmiddels 82, en nog lang niet van plan te stoppen. Hij wijst omhoog, door het glazen dak van het atelier achter de winkel. ‘Ik ga door tot het contract met de man daarboven afloopt.’ Margriet laat zich intussen de toga aanpassen die Gombert in de voorbije weken heeft gemaakt. Als gegoten zit die: de schouderaden keurig op hun plek, de zoom op de juiste lengte, geen plooi die anders valt dan de maestro had voorzien. Ze draait een rondje. ‘Het voelt nu wel heel echt.’ Onder één van de wijde mouwen piepen zeven armbandjes van muziekfestival

Rock Werchter vandaan. Ze lacht: ‘Daar ga ik al jaren op rij naartoe.’

De eenvoud van de advocatentoga valt in de smaak bij Margriet, die na de zomer van 2013 toetrad tot het kantoor van haar vader in het Drentse Odoorn, een kleine vijftig kilometer ten zuiden van Groningen-stad. Als *young professional* vindt ze het vervelend dat advocaten in de ogen van veel mensen geldwolven zijn. ‘Dat komt vooral door de manier waarop sommige vakgenoten zich in de media profileren.’

Zelf bestiert ze, samen met haar vader dus, ook een algemene praktijk. Margriet, die Nederlands recht en European Law School studeerde in Groningen, houdt zich daar vooral bezig

met verbintenissen- en familierecht. Inmiddels is ze zich, omdat ze merkt dat op dat vlak veel werk aan de winkel is, aan het bijscholen in het strafrecht. Aan een specialisatie, een fenomeen dat in de advocatuur aan populariteit wint, heeft ze geen behoefte. ‘Ik wil mensen helpen met het oplossen van huis-tuinen-keukenproblemen. Naast specialisten moeten er tenslotte ook huisartsen zijn.’

Na een klein halfjaar in de praktijk vond ze het tijd voor haar eigen toga. ‘Die huurtoega's van de rechtbank zijn niet ideaal’, zegt ze. ‘De mouwen zijn te lang, de knoopsgaten zijn uitgelubberd...’ Gerrit Gombert valt in: ‘Ik heb weleens een toga gemaakt voor een advocaat die een huurtoega vol vlooiën had getroffen.’

‘Jakkes’, rilt Margriet.

Gerrit Gombert is het liefst in zijn eentje bezig in zijn atelier. Vanaf één van de muren kijkt koningin Beatrix op hem neer. Op de drie doordeweekse dagen waarop zijn vier coupeurs en kleermakers zich over de snijtafels en de antieke naaimachines buigen, vertoont Gerrit Gombert zich het liefst zo min mogelijk in het atelier. ‘Dat is me intussen toch te druk.’

Maar als hij met vloeiende bewegingen het patroon van een nieuwe toga aftekt, verloochent de vakman zich niet. Het gemak waarmee hij het krijgt hanteert, verraadt bijna zestig jaar ervaring – de zaak zelf bestaat 125 jaar. ‘Ik denk dat er in mijn jaren zo'n vijfhonderd advocatentoga's uit dit atelier zijn gekomen – naast alle toga's voor de universiteit dus. Ja, toga's maken is best lastig werk. Het is geen potje koffie zetten.’

HOUTHOFF BURUMA

JONG HOUT

MASTERCLASS

Meld je aan voor dé opstap naar een bloeiende carrière.

Wil jij de perfecte start maken voor een carrière in de advocatuur? Schrijf je dan nu in voor de Jong Hout Masterclass op 2, 3 en 4 juli 2014. Drie dagen lang draai je volop mee met onze mensen, werk je aan praktijkcases en leer je onze cliënten kennen. Een uitgelezen kans om de persoonlijke en no-nonsense cultuur van ons kantoor te ervaren. Ben jij klaar voor het echte werk? Mis deze kans dan niet en meld je vóór 2 juni aan via werkenbijhouthoff.com of onze Facebookpagina!

HOUTHOFF BURUMA

De jonge meesters van Pels Rijcken

Als advocaat bij Pels Rijcken sta je regelmatig in de rechtszaal. Procederen, pleiten... het echte werk. Dat vraagt om passie, overtuiging en vooral vakmanschap. En als je ergens het juridische vak tot in je vingertoppen leert beheersen, dan is het bij Pels Rijcken. Dat zeggen wij, dat zegt de branche. Maar natuurlijk moet je dit zelf ervaren. Laten we snel kennis maken. Tijdens een zitting, masterclass of student-stage. Ga naar www.pelsrijcken.nl/jongemeesters of scan de QR-code. Tot zo.

Pels Rijcken **Bron van inzicht**

Pels Rijcken
& Droogleever
Fortuijn *advocaten
en notarissen*